

प्रवेश सं० ३४५४० स० व० भा० व०

विषयः वेद

क्रम सं०

नाम वेद संहिता

ग्रन्थकार

पत्र सं० १८-७४-७५

श्लोक सं०

अक्षर सं० (पंक्तौ) २५ पंक्ति सं० (पृष्ठे) ८

आकारः ८.५ X ४.

लिपिः देवनागरी

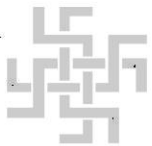
आधारः का.

वि० विवरणम्

0000098

पी० एस० यू० पो०-७७ एस० सी० ई०-१६५१-५० ०००

म. १०
३८

पुनः प्रापन् रातं सत्याव ॥ गोप्रातस्करदा स्त्रीवधा दृष्टकि लिपिपा
 विकंचरणेभ्यस्तत्याव ॥ ब्रह्मवधा सुरापा नास्तुव पत्तियादुपति
 ममनमेधुनमगनाद ॥ गुरो दारा भिगमना दृत त्याव ॥ बालप्राप्ता
 पितवधा ॥ नितस्करा सर्ववर्ण गमनमेधुनमगमाव ॥ यापयन् ॥
 नहासयः प्रहरति सर्व दुष्टं ततत्याव ॥ अमुं नमनं पत्ति चिह्नं यतः
 शनो संवत्सरकृतं पापं तत्याव ॥ दुर्यष्टं दुरधीनं पापं यच्च ज्ञानना
 याजिताश्चासंयाज्यास्तत्याव ॥ कृतस्य योनिधौ मृतस्य चा
 दृष्टे यः पुण्यगंधाः ॥ तान आहुः प्रवहन् पापं कुदागच्छामि सु गता

सं-म-

१८५८

कंतत्पावपावमानीः स्वस्ययनीयाभिर्गुतिनादन। उण्याः कक्षा
भक्षयत्यमृतत्वं च गच्छति। पावमानीपितृदेवाभ्यामेव श्रद्धा स्वती
। पितृभूम्योपतिष्ठतस्तीरं सार्वभौमदक। पावमानं परं ब्रह्मशुक्रं ज्यो
तिःसुनातनं॥ ऋषीभ्योपतिष्ठतस्तीरं सार्वभौमदक। पावमानं परं
सुयेपठति मुनीषिणः। सप्तजन्मभवेद्भिन्नोच्यतां यो वेदपाणः। दशो
त्तराण्येवांश्च पावमानीः शतानिषट्। एजज्जुह्वेनमंत्रधारं न लु
भयं हरेत्॥ ॥ प्रदेवमह्यमधुमं तद्वद्वोसिद्यदंतगावआनयुनवः॥ १८॥
वहिषदोवचनावंतु ऊर्ध्वमिः परिलुप्तमुसिया निविजधिर। सरोवद

मिश्रवां अचिक्कददुपातहः श्रुथयन्त्वादते हरिः। तिरःपुवित्रं परियन्तु
रुज्जयो निशर्याणि दधते देव आवरं। वियोमुमेयस्यां संयुतीमदः सा
कंच धापयसापिबुदक्षिता। महीजपारेरजसां विवेविददभिप्रज्जुभासि
तेपाज्जुआददे। समातराविचरन्नाजयन्मपः प्रनेदिरः सुधर्मापि न्वतेय
द। अश्रुयवेनपि पिशेयती न भिः संजां मिभुनसंतरसंतेशिरः। मंद
संणमनसा जायते क्विर्भूतस्य गमो निहितोयुमापूरः। यूनाहसता
प्रथमं विजज्जवर्गहाहितं जनिमुने मुमुधतं॥ १९॥ मंदस्य रूपं विविदुः
मनीषिणः श्येनोयदं धो अमरत्यरावतः। तं मज्जयंतु वयं नदीपुत्रः॥

॥ सं. स. ॥
॥ १८५ ॥

तमं शुभं परियंतमृगमियं। त्वामंजंति दशयोषणः सुतसोमं रुषिभिर्मृतिभिर्धूमिभिर्
 हितं। अथो वारं निरुत देव हतिभिर्नित्यं तोवाजुमादं विस्मृतयौ। पृष्ट
 यंतं वयं संपुंसदं सोमं मनीषा अयं नृपत सुमः। यो धारया मधुमां कुर्मिणा
 दिव इत्यतिवाचंरयिषा नृत्यः। अथ दिव इत्यतिविश्वमारजुः सोमं पुनानः
 कृत्तशेषु सीदति। अद्रिमां निरुज्यते अद्रिभिः सुतः पुनानं दुर्वरिवोवि
 दत्प्रियं। पुनानः सोमपरिविच्यमानो वयोदधं विव्रतं मं पवत्वा अद्रिषद्वा
 वाष्टिबीहु वैमदेवा धृत्तश्चिमस्मे सुवीरं ॥२०॥ इषुर्न च नृप्रतिधीयते ॥१९॥
 मृतिर्वत्सो नमा नुरुपसर्ज्य चति। उरपरिबद्धे अग्न आयत्यस्य व्रते ष्वपि

सोम इत्यते। उपोमृतिः पृथ्वते सिच्यते मधुमं द्राजं नीचोदते अंतरा
सनिः पवमानः संतुनिः प्रघृतामिव मधुमान्दसः परिवारमर्षति। अव्यो
वच्युः पवतु परितु चिश्चिश्चि ते नृत्तारदिते ऋतयुते। हरिः क्राम्यजुतः सं
युतो मदीन्द्राणां शिशो नो महिषो न शोभते। उशामिमातिप्रतियंति चत
वो देवस्य देवी रूपयंति निष्ठुतं। अत्यक्रमी रजुं नृवारं मूच्यमस्तु ननि
तं परिसोमो अव्यत। अमते नृत्तारतावासे सा हरिर्मृत्यो निष्णिजातः प
रिच्यता दिवस्पृष्टबुहणां निष्णिजिह्वता पुरारणं च्चम्बानि मृत्सयं॥२१॥ तस्य
स्ये वरुमयो द्रावयितु वीमत्सुरासः प्रसुपः सावमीरता तंतुं ततपरि

सं. सं. ॥
॥ २० ॥

गसि आशवोनेद्रादृतेपवलेधामकिंचुना। सिंधोरिवप्रवणेनिम्न आशवो व
षच्युतामदासोगातुमाशत। शंतोनिवेशोद्विपदेचतुष्टयदेस्मेवाजाः सोम
तिष्ठतु वृष्टयः। आनःपत्रसुवसुमहिरण्यवदश्वावहोमद्यवमस्तुवीथैः
द्वयंहिसोमपितरोममस्थनद्विधोमूर्धानप्रस्थितावयुस्तुतः। एतेलो
मोःपवमानासुइंद्रंथाइवप्रययुःसातिमहं। सुताःपुवित्रमतिर्यु
त्यथैद्वितीवत्रिंहारितोवृष्टिमहं। इंद्रविंशायवहतेपवस्वसुमह्य
कोअनवृष्टोरिशदाः। भराचंद्राणिगण्यतेवस्तुनिद्वैद्यावाश्विबीप्रा
वतनः॥२२॥ त्रिरस्मैसप्तयेनवोदुदुहेसत्यामाशिरपूर्य्यधोमनि। च

॥ २० ॥

त्वार्युन्याभुवनानि निर्णजेचारुणिचक्रेयदत्तैरवर्धत। सप्तिसमाणीश्र
मर्तस्यचारुणमुमेद्यावाकायेनाविराश्रयोतेजिष्ठाअपोमंहनापरिव्यतय
इदिवस्यश्रवसासदोविदुः। तेअस्यसंतुकेतवोमस्तुवोदाभ्यासोअनुषीउमेअ
मु। येतिर्नृणाचदेव्याचपुनतआदिद्राजानिमननाअगम्यत। ससृज्यमा
नदराभिःसुवर्माभिःप्रमथ्यमासुमातपुप्रमेसवा। व्रतानिपानोअमर्तस्यच।
रयोउमेनचक्षुअनुपश्यतेविशो। सममंजानइदियायुधायंसुओमेअ
तारोदसीहयतेदितः। वषाश्रुषोपावा। यतेविदुर्मतीगृहेदिशानःशायते
वश्रुतधः॥२३॥ समानराजददृशानउल्लियोतानददेतिमेवस्वनः। जानमृ

नृत्त

प्रथमं स्वर्णं प्रशस्तं युक्तं मन्त्रेण तस्युक्तं ॥ हवति श्रीमोक्षप्रभसंविद्यया
 श्रुत्येति शानो हरिणी विचक्षणः ॥ आयो निसोमः सुकृतं निषीदति गव्यं
 तन्मन्त्रेति निगम्य ॥ श्रुचिः पुनानुत्तमरेपसमव्युह रित्युवा विष्ट
 सानविजुष्टमिन्नायवर्णाय वायवत्रिधा तुमधुं त्रियत सुकर्मभिः पव
 स्वमोमद्वयवित्येव षडस्युहा रिसोमधानमाविश पुरानी वायादरिता
 तिपारयस्तेत्रु विद्धिदिश आहा विष्टुते ॥ हितो न स क्षिप्रमिवाजमर्षेद्रस्य
 दोज्ज्वरमापवत्वा नुवानसिधुमतिपर्व विद्वान्छरो न युध्यन्व नो नि ॥ २१ ॥
 दस्यः ॥ २४ ॥ आदक्षिणा सज्यते शुभ्रम् ॥ सद्वेति द्रुहोरक्षतः पाति

जागृविः हरिरोपशंकु पुतेन भूस्वय उपल्लिरेचम्बो ॥ ब्रह्मतिर्णिजो प्रहृष्टिहे
 वंशुषतिरोरुवदस्युर्ध्वं वणं निरिणीते अस्यतां जहाति वृत्रिपितुरेति निष्ठुत
 मुपपुतेन कृणुते निणिजतना ॥ अदिभिः सुतः पवते गमस्यार्धाय ते नमसा
 वेपतमनी ॥ समोदवेन सतेसायते क्षीरानेति अमुयजति परीमाणा परिशु
 ससदसः पर्वताद्यधुमध्वसिचंति हर्म्यस्य सुक्षणि ॥ आयस्मिन्नाव सुकृता
 दधुचिनिमृधन्शीणस्य ग्निथ्वरीमभिः ॥ समीरयन् नमुरिजोरहवतदशस्वसा
 री अरितेह पश्य आ ॥ जिगादुपजयति गोरपी च्यं पदं यदस्य मनुया अजीज
 न न ॥ २५ ॥ येनो नमो निंसदनं धिया कृतं हिरण्यं गमासदं देवपथि ॥ एरिणं

॥ सं-स-

॥ २२॥

निबुद्धिं विप्रियं गिराश्वानदेवां अथेतियुजियः॥ परायतो अरुणोदिवः क्वि
र्षात्रिष्टो अनविष्टा अग्निः सहस्रणी तिर्यतिः परायतारिभो नष्टवः ३ रुषसी वि
राजति त्वेष रू पंढ्रेण तेवणी अस्य स यत्रा रायत्समं ता संधतिः सिद्धिः ॥ असाया
तिस्त्वधया देव्य जनं संसुष्टी न स तसंगा अग्नया ॥ उसेन यथा पराय नरावी द
धित्विषीर धित्सर्यस्या दिव्यः सुपूर्णा वचस तृशां सोमः परिक्रतुना पश्यते जाः
॥ २६॥ हरि मज्जत्यरुणो नयु ज्यते स धेनुभिः कलशे सोमो अज्यते उद्वाचमीरय
ति हि न्वते मती पुरुष्टस्य क ति चित्प्राप्रियः ॥ साकं वंदति ब्रह्मो मनीषिण इंद
स्य सोमं जुष्टेय दा देहः ॥ यदी मज्जति सुगमस्तयो नरः स नीळा निर्देशा सिः का

॥ २२॥

म्युं मधुं अरममाणो अत्येतिगा अग्निस्त्र्यस्य प्रियं दुहितु सिरोरवं ॥ अन्वसे
जोषम मरद्दिनं गृहः संद्वया मिः स्वसं मिः सेति जा मिनिः ॥ नष्टतो अद्रिष्ठतो
बुद्धिं विप्रियः पतिर्गवां यदिव उं दुर्कं त्रियः ॥ पुरंधिवा ननुषाय तसा धनः शु
त्रिर्धिया पवते सोम इंदते ॥ न बुद्ध्या चोदितो धार्या सुतो नुषधं पवते सो
म इंदते ॥ आपाः क्रतुस्समं जे रध्वरे मतीर्विने द्रुषष्टुम्बो ररास इंद रिः ॥ २७॥
अंशु दुहं तिस्रनयं तुमसितं क्विक्व वयो पसो मनीषिणः ॥ समीगा वो मत
योयं तिसंयतं तस्य यो ना स देने पुनर्भुवः ॥ नामा पृथिव्या धरुणो मुहो दि
वो रपा मसी सिं धुधुं तरु शितः ॥ इंदस्य वज्रो वषट्मा विभ्रवसुः सोमो हृदे

॥ सं. स. ॥
॥ २३ ॥

ते चारुमह्यः । सतृपवस्वपरिपार्थिवरजः स्तोत्रे शिसना धृन्वते च सु
 केतो । मानो निर्माग्वसुनः सादनस्पृशोरयि । पुरांगवद्रुलं वसीमहि । आ
 तूनदं दोशतदा त्वश्वसुहस्रदा तु पशुमहिरण्यवत । उपमास्व बहुतीरे
 वसीरिषो धिस्तोत्रस्य पवमानः नो गहि ॥ २८ ॥ स त्वेदं सस्य धर्मतः समस्वरं
 नृतस्य यो ना समरं तु ना भयः । त्रीन्समृद्धी असुरश्चक्र आरभे सत्यस्य ना
 वः सुकृतमपी परनु । सुस्य कसुभ्यं चोमहिषा अहेषतु सिंधीरुमा विविवेना अ
 वीविपत्र । मधोर्धो रमिर्जनयतो अर्कमिष्टिया मिद्रस्य तु न्वमवी वधन पवि ॥ २३ ॥
 त्रवंतः परिवाचमास ते पितृ तेषां प्रलोभुमिरक्षति व्रतं । मुहः समुद्र नर ण क्षि

रोदधे धीरा इच्छे कुर्धु रणे श्वारमां सुहस्रधारे वते समस्वरद्विबोना के मधु
 जिह्वा असुश्चतः । अस्य स्य शो न निमिषं तिभूर्णयः पदपदपाशि नः सांति
 सेतवः । पितुर्मातुरध्याये सुमस्वरन्तु चाशोचंतः संदहंतो अ व्रतान् । इंद
 इष्टमप्यधमं तिमायया त्वचमसिक्ती र्मनो दिवस्यरि ॥ २९ ॥ प्रुत्नामा
 नादध्याये सुमस्वरन्तु कथं त्रासोरभुमस्युमंतवः । अपानुक्षा सो वधि
 रा अहा सतक्रुतस्य पंध्या नंतरं तिदुष्कृतः । सुहस्रधारे वितते पवित्र आ
 वाचं पुनं ति कुवयो मां नीषिणः । इद्रा स एषा मिष्टिया सो अद्रुहः स्यशः स्य
 चः सुदृशो न च क्षसः । क्रुतस्य नो पानदभाय सुक्रतुस्त्रा ष पवित्रा हृद्य

सं-मग
॥२४॥

तरादधो विद्वान्सविश्वामुर्वनामिपश्यत्यवाजुशान्विध्यतिकर्तुं अत्र ता
नाऋतस्य तंतुर्विततः पवित्रा आदि द्वाया अग्नेवरुणस्य मायया ॥ धीरा
श्रुतस्मिन् न संत आगता त्रा कर्तुं मवपदात्य प्रभुः ॥३०॥ शिशुर्न जातो
वचनं ददने स्वर्ग्य द्वा ज्येष्ठः सिषासति । द्विवोरेतसा स च ते पयाव द्या
तमीमहे सुमतीशर्म सुप्रथः । द्विवोयस्व भो धरुणः स्वात त आर्षणी अ
शुः पूर्यति विश्वतः । सेमे मुहीरो दसीय सदा वता समीचीने दाधारस
मिषः कविः महिसरः सुकृतं सोम्यं मधुव ३ गन्धः तिरदिने कृतं यते । ॥३३॥
शोयो वृष्टे रितुस्त्रियो वषा पांनता यदुत कुतः कृमियः । आसृज्य म

भो दुह्यते च तं पयऋतस्य नाभिरम वं विजायते । समीचीनाः सुदानवः प्रीणं
तिते नरोहितमवमेहं विपेरवः । अरावीदंशुः स च मानकुमिण दिव्या मधु
मनुषेपि न्वेदित्व च । दधो विगर्भमदिते रूपम्य आयनेनोक् चूतनं यद्यथा
महे ॥३१॥ सुहृन् धारे च ता असृश्वतं स्तुमीये स तुरजं सिप्रजावती । चतस्रो
नाभो निहिता अबो द्विवोद विमरं समं तं च तश्रुतः । श्वेतं रूपं कृणुते यसि
वास विसोमो मीरुतां असुरे वेदभ्रमनः । धिया शमी स च वेसे मुनिप्रवदिव
स्ववं धुमवदं ददृष्टिणं । अथ श्वेतं कलशं गोभिरुतं काष्ठां नावा ज्यक्रमीत्
सुवान् । आहि निरेमन सारे व्यंतः कुशीव ते शतहिमायुगोमा । अदिः

सं-स॥

२५॥

सोमपदचानस्यते सोम्योवारविपन्नमामधावति समुज्यमानः कुविनि
 मंदिन्तमुखदुखेद्रीयपवमानपीतये ॥२२॥ अग्निप्रियाणि पवते च नो हितो
 नामानि यद्गोअधियेषुवर्द्धते आसुर्यस्य बहूना बहूना धिरश्वविध्वं च मरुह
 द्विचक्षुणः ॥ कृतस्य तृक्षापवते मधुप्रियं वृत्तापतिध्रियो अस्या अराभ्यः
 ॥ रधातिपुत्रः पित्रो रधी चानाम तुतीयमधिरोचने दिवः ॥ अवधुतानः कु
 लज्ञा अक्षिकृत्स्नमिष्यमानः कोश आहिरण्यये अग्नी मृतस्य रोह नो अ
 नृयुता धिनिष्टृष्टृषसे विसंजति आर्दभिः सुतो मृतिमिश्रनो हितः प्रये ॥२५॥
 चयुत्रादसीमानराशुचिः ॥ रोमाण्यव्यासमया विधावति मधो यो रापिन्व

मानादिवेदिवे। परि सोमप्रधन्यास्वस्तये नमः पुनानी अग्निना स्याग्निः
 येते मदी आह न सो विहाय सुतो निरिदं चोदयुतानवे मधु ॥३३॥ इति स
 त्माष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥ श्री ॥ धर्तैष प्रराजा चोरसः सोमस्य वसुभा
 रद्वाजः प्रसोमस्यासा वीति त्रिष्टुवंते पवित्रं ते पवित्रः पवस्व वाच्यः प्रजा
 पतिरिन्द्राय द्वादशवे नो मार्गवो द्वि त्रिष्टुवंतं प्रते शचत्वारिंशद्विगलद
 जार्चा अकृष्टामाषाः प्रथमे सिकतानि वावरा द्वितीये यष्टि योजा तृतीये
 त्रैयश्वतुर्बन्निः पंचात्यागत्समरः प्रतुन वो नानायसो माशोपोस्यस तम
 हिन्यानः पदु सिष्ठः ॥ श्री ॥ ॐ ॥ धृता दिवः पवते कृत्यो रसो दक्षो देवा

॥ २५ ॥
॥ २६ ॥

नामनुमाद्यो नमिः ॥ हरिः स जानो अत्यो न सत्वमिर्क्या पाजा सिक्कणुते
नुरी घ्रा ॥ श्वरो न पतु आयु धागमस्त्यो स्वः ॥ सिषा सन्नश्चिरो गविष्टिषु ॥ इन्द्र
स्युष्टुष्ममीरयन् प्रस्य ॥ हरि दुर्हिन्वानो अज्यते मनीषिभिः ॥ इन्द्रस्य सो
मपर्वमानकर्मिणा तविष्यमाणो जुष्टरे प्राविश ॥ प्रणः पितृविद्युदमे
वुरोदसी धियानवाजो उपमा सिशश्चतः ॥ विश्वस्य राजा पवते स्वर्दृशक
तस्य धीति मेषिषा ऋवी वशतः ॥ यः सूर्यस्यासिरेण मज्यते पितामही
नामसमष्टकायः ॥ दृषेव दृष्ट्या परिकीर्तमर्षस्य पा मुपस्थे वृषभः ॥ क ॥ २६ ॥
निकदत् ॥ स इन्द्राय पवसे मसुरित्तमो यथा जेषामससिथत्वा तयः

॥ १॥ एष प्रकीर्तमधुमौ अचिक्रददिन्द्रस्य वज्रो वपुषो वपुष्टरः ॥ अभी
मृतस्य सुदुघा घृतश्रुतो वाश्रा अर्षति पयमेव धेनवः ॥ सूर्यः पवते यं
दिवस्य रिस्युनो मया यद्विषितस्तिरो रजः ॥ समध्व आयुवते वै विजान इत्त
शो नो रक्षुर्मनुसा हविशुषा ॥ तेनः पूर्वासु उपरासु इन्द्रो महर्वा जायधन्वतु गोम
ते ॥ इक्षेप्या सो अद्यो र्नचारवो ब्रह्म ब्रह्मये जुष्टु पुर्हविः ॥ अयं नो विद्वान्न
वदन्नुष्यत इन्द्रः सुत्राचामनसा पुरुषुतः ॥ इन्द्रस्य यः स दने गर्भमादधे गवा
मुरुक्षुमभ्यषेति वृजं चक्रिर्दिवः पवते कृत्योरसो महां अदभ्यो वरुणो हूत
न्यते ॥ असा विमित्रो वृजनेषु यद्विद्योत्यो न यद्यवेषु यः कनिकदत् ॥ २॥ प्र

हविः ॥

सं. ६

॥ २७ ॥

जावाचंजनयन्नसिध्यददपोवसानोअभिगाइयसति। गणातिरिप्रमवि
 रस्यतान्वाधुदोदेवानामुपयातिनिधूताइद्रायसोमपरिधिच्यसन्मिन्व
 साकुर्मिःकावेरज्यसुवने। पूर्वहितेस्रतपःसतिपातवसहस्रमश्वाहस्यश्रु
 मृषदः। त्स्मृदियाअसुरसोमनीषिणमास्तीनाअंतरमिसोममश्वरन। ताउहि
 न्वतिहर्म्यस्यमसपिंयाचतेसुमंपवमानमक्षितं। गोजिन्ःसोमोरथुजिह्वि
 ण्यजिस्वर्जिदक्षित्यवतेसहस्रजित्। यदेवासश्चक्रिरेपीतयेमदस्वादिष्टं
 द्रस्यमरुणमयोभुव। एतानिसोमपवमानोअस्मयुःसुत्यानिहृण्वद्विणा
 न्येषसि। जहिराधुमतिकेदूरकेच्यउर्वगव्यतिमन्यंचनस्त्विति॥ ३॥ अ

॥ २७ ॥

चोदसोनोधनुंत्विदवःप्रसुवानासोदह दिवेषुहस्यः। विचनशन्नधुवो
 रांतयोर्येनिशंतुसनिषंतनोधियः। पणोधनुंत्विदवोमदच्युतोधनोवायेनि
 रवतो जुनीमसि। तिरोमर्तस्यकस्यचित्सरिद्रुतिवयधनानिविश्वधा
 महि। उतस्वरयाअरात्याअरिहिषउतान्यस्याअरात्यावकोहिषः। धनुन्
 तक्कासमरीततोअमिसोमजहिरपवमानदुराथ्यः। दिवितेनाभापरमाय
 आददेष्टि। व्यास्तेरुदुःसानविक्षिपुः। अद्रयस्त्वावसतिगोरधित्वय
 सुत्वाहस्तेदुदुर्मनीषिणः। एवानेइंदोसुभ्वंसुपेशमूरसंतुजंतिप्रथमा
 अग्निश्रियः। निदतिदपवमानुनितारिषआविस्तेशुभोभवतुप्रियोमरः

सप्तमः ॥
॥२८॥

॥३॥ सोमस्य धारा पवते न च ससक्रतेन देवान् हवते दिवस्थ रिः । बृहस्पतेर
वथेना विदिद्युते स मुद्रा सोमसवना निविध्य च । यत्त्वा वाजिनं प्राप्य
नृषुतायो हतं यो निमारोह सिद्युमान् । मघोना मायुः प्रतिरन्महि श्रव उद्राय सो
मपवसे वषामदः । इन्द्रस्य कृष्णपवते मृदिन्तं स उज्ज्वसा नृश्रवसे सुमंगलः
। प्रत्यङ्गं स विश्वामुवना भिपप्रथुर्काळु नृरित्यः स दत्ते वषा । तत्त्वा देवभ्या
मधुमन्ते मन्तरः सुहस्रधारं दुहते दशक्षिपः । नमिः सोमप्रच्युताग्नावभिः
सुतो विश्वान् देवो आपवस्वामहस्रजितान् त्वाहस्तिनो मधुमन्तुमद्रिमिदुः
हत्युष्टु वषामदशक्षिपः । इन्द्रसोममादयन् देव्यं जनं सिञ्चोरिवामिः पव

॥२८॥

मानो अर्षसि ॥५॥ प्रसोमस्य पवमानस्योर्मय इन्द्रस्य यन्ति जुठरं सुपेशसः । दु
धायदी मुनीनाय शसागवां दानाय श्वरमुदमं दिषुः सुताः । अहो हि सोमः
कुलशा असिष्यद्दत्त्या नवोद्धारधुवते निर्वेषा । अथा देवानां सुभयस्य
जन्मनो विद्धो अश्रोत्युसत इतश्च यतः । आनः सोमपवमानः किरावस्विदो
भवमघवो राधसो महः । शिञ्जो वयो धीवसवे सुचेतुना मानो गयमारु अस्म
त्यरासि च । आनः पूषापवमानः सुरातयो मित्रो गच्छतु वरुणः सुजीषसः ।
बृहस्पतिर्मरुतो वायुरश्विना त्वष्टा सविता सुयमा सरस्वती । उमेद्यावा
श्विर्वी विश्वमिन्वे अयुमा देवा अदितिर्विद्योता । भगो नृशंस उर्वरि

सुविश्वेदेवाः पूर्वमानं जुषंत ॥ ६ ॥ असा विमो अरुषो वृषा हरी राजे व
 दस्मो अग्निगो अचिक्रदत्त। पुनानो वारं पर्यत्य व्ययं श्युनोनयो निघृतवं
 तमासद। कुविचं घृस्या पर्येषिमा हि नुमत्यो नमृष्टो अभिवाजं मर्षसि। अ
 पुसे धनुरितासो मम व्यघृतं वसानः परियासि निणिजं। पूजन्यः पिताम
 हिषस्य पर्णिनो नो मां दधिव्यागिरिपुस्यंदधे। स्वसार आपो अंगा इतास
 रत्सं ग्ना व भिनसते वीते अंधुरे। जायेव पत्या वधिशे वमं हसे पजाया गमं श्यु
 हि ब्रवीमि ते। अंतर्वाणी पुप्रचरा सुर्जा वसे निंद्यो वृजने सोम जाग्रहि। २९
 यथा प्रवेभ्यः शतसा अमं ध्रः सहस्रसाः पर्यया वाजमिरो। एवापवस्व

वि ४

२९

सुविताय नव्यसेतव व्रतमन्वापः सचंते ॥ ७ ॥ पुवित्रं ते वितंतं ब्रह्मण
 स्य ते प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः। अंतं सत नूनं तदामो अश्नुते श्रुता
 सुदृढं हतं तत्तत्समाशत। तपोषु वित्रं वितंतं दिवस्पृदेशो चंते अस्युतं
 तं वो व्यस्यिरन। अवत्यय पवीतारमाशवो दिवस्पृष्टमधितिष्ठति चेत्
 सा। अरुरुचदुपसुः पश्चिरग्नियस्सा विभर्ति भुवनानि वाजुयुः॥ माया
 विनोममिरे अस्य मायया नृचससः पितरो गन्तुमादधुः। गंधर्व इत्यापद
 मस्य रसति पाति देवानां जनिमान्यदृतः। गृह्याति रिपुं निधुयानि धा
 पतिः सुकृत्तमाम पुनो नृसमाशत। देवि ह विष्णोमहि सधृद्व्येनमा

॥ सं. स. ॥
॥ ३० ॥

वसानः परियास्यधुरं राजा पवित्रं रथोवाजमासहः सहस्रं षष्ठिर्जयसि
 श्रवो बृहत् ॥ ८ ॥ पवस्व देवमाद नो विचर्षणि रसा इन्द्राय वरुणाय वायवे
 । नृधीनो अद्य वरिवः स्वस्मिन् दसुस्मिन् गोणी हि देव्यं जनं । आयस्व स्याभु
 वं नान्यमत्या विश्वा निसोमः परितान्यर्षति । कृण्वन्संचरन् विचरन् मुनि
 ष्टयुर्दुःसिषत्तु पुषसं न सूर्यः । आयोगा निःसृज्यतु ओषधीषा देवानो
 सुमन इषयन्तु पावसु । आबिभ्रियुता पवते धारया सुत इन्द्रो सोमो मादय
 न्देव्यं जनं । एष स्य सोमः पवते सहस्रं जिह्वानो धाचमि विरामुषुर्बुधो
 इन्द्रः समुद्रमुदियति वायुमिरेन्द्रस्य हार्दिकं लशोषसीदति । अग्नि त्वा

(30)

वः पयसा पयोधं सोमं श्रीणंति सति निःस्वर्विदं । धनं जयः पवते कृत्यो
 सो विप्रः कवि काव्येना । स्वर्चनाः ॥ ९ ॥ इन्द्राय सोमसु पुतः परिस्रवापा
 मी वा भवतुरससा सह । मातेरसस्य मत्सत इया विना द्रविणं स्वन्त इह संति
 देवः । अस्मात्समये पशुमानचोदयद्रशौदेवानामसि हि प्रियो मदः । जहि
 शत्रूरभ्यामदनायतः पिवद्रसोममवन्नो मधो जहि । अदभ्य इन्द्रो पवसे म
 दिन्तमभस्मिन्द्रस्य भवसि धासि रुतमः । अग्निस्वरंति बृहवो मनीषिणो रा
 जानमस्य मुब्रूतस्य निंसते । सहस्रणीयः शतधा रो अद्रुत इन्द्राय इन्द्रः प
 वते काम्यं मधु । जयस्ते त्रमभ्यर्षा जयन्त पशुनो गातुं कृणु सोममी

दुः। कनिष्ठदत्तलक्ष्मिगोत्रज्यसेव्यव्ययं समयावारमर्पसामर्थ्यज्यमानो
 अत्योत्तमानसिरिद्रस्यसोमजडरेसमक्षरः। स्वादुःपवस्वदिव्यायजन्मनेस्वा
 दुरिद्रायसुहवतिनाम्। स्वादुःमित्रायवरणायवायवेहस्यतयेमधुमात्रे
 दाम्यः॥१०॥ अत्येष्टजन्तिकल्लोदशसिपः प्रविप्राणामनयोवाचइरताप
 वमाना अभ्यर्षतिसुष्टुतिमंदं विशतिमदिरासुदं दवः। पवंमानो अभ्यर्षासुवा
 र्यमुर्वेशगव्यतिमहेशमसुप्रथः। माकिनो अस्यपरिपृतिराज्ञतेदोजयमेलया
 यनेधनं। अविद्यामस्यादुपनोविचसुणोरुचद्विदिवोरोचनाकविः। रा
 जापवित्रमत्यतिरोरुचद्विवः पीत्यपदुहतेनृचससः। दिवोनाकेमधुजि

ह्ला असुश्रुतोवेनादुहंतुसर्पगिरिष्ठां। असुद्रसंवा वृधानं समुद्र
 आसिंधोरुसामधुमंतपवित्रआ। नाकेसुपर्णमुपपक्षिवांसुगरोवेना
 नामकूपंतपवः॥ शिशुरिहतिमृतयःपनिप्रतोहिरण्ययशकुनंसाम
 णिस्था। ऊर्ध्वोर्गंधर्वाअधिनाके अस्याद्विष्वा रूपाप्रतिचक्षाणा अस्या
 भानुःश्रुत्रेणशोचिपाव्यधौ त्पारुरुचदोदसीमातराशुचिः॥११॥ प्र
 तं आशवः पवमानधीजवोमदा अर्षेतिरघुजाडवत्मना। दिव्याः
 सुपर्णामधुमंतद्वोमदिन्तमासः परिकोशमासते। प्रतेमदासो
 मदिरास आशवोरुक्षतरथ्या। तोयथापथक। धेनुर्नवत्सपयसामि

सं. सं.
३३.

वज्रिणमिंद्रमिंदवामधुमंत ऊर्मयः॥ अत्यो नहिया नो अभिवाजमर्ष
स्वर्विकोशं दिवो अद्रिमातरं॥ दृषापवित्रे अघ्नियये सोमः पुनानं द्रि
याय धायसे। प्रत आश्विनीः पवमान धी जु बो दिव्या अस सून्ययसा
धरीमणि। प्रांतर्कषयः स्या विरीरससतयेत्तामुजं त्य विषाणवेक्षं॥ वि
श्वधामानि विश्वचक्षुः स्वः प्रभोस्ते सुतः परियंति केतवः॥ ब्यान
शिः पवसे सोम धुर्मभिः पतिर्विश्वस्य सुवतस्य राजसि॥ १२॥ उमयतः प
वमानस्य रश्मयो ध्रुवस्य सुतः परियंति केतवः॥ यदी पवित्रे अघ्नियये ॥ ३३॥
तु हरिः स निथो मां क लशेषु सीदति। यज्ञस्य केतुः पवते स्वध्वरः सो

५

मो देवानामुपयाति निष्कृतं सहस्रधारः परिकोशं भवेति दृषापवित्रमत्ये
तिरीरुवतः राजा समुद्रं द्योऽविगाहते पाम् मिसं चते सिंधुषु श्रितः॥ अघ्न्य
स्थात्सानु पवमानो अघ्न्ययता मा पृथिव्या धरुणो महो दिवः॥ दिवो नसानु
स्तनयेन्न चिकद द्योऽश्वयस्य पृथिवी च धर्मभिः॥ इंद्रे स्य सूर्यो पवते विवे
विदत्सोमः पुनानः क लशेषु सीदति। ज्योतिर्युजस्य पवते मधुप्रियं पिता दे
वानां जनिता विभूवसुः॥ दधोतिरर्त्तं सुधयो रपी च्यं मुदि न्तमोमसुर इ
द्रियोरसेः॥ १३॥ अघ्निकं दन्क लशेषा ज्यर्षति पति दिवैः शत धारो विचक्षु
षाः॥ हरि मित्रस्य सदेनेषु सीदति मर्युजानी विभिः सिंधुर्दृषा अघ्न्यसिंधु
फि

नां पवंमानो अर्षत्यग्नेवाचो अंश्रियो गोषु गच्छति। अग्नेवा जस्य भजते म
 हा धुनं स्वायुधसोऽन्निः प्रयतेऽष्टा। अयं स तवां न्नु कुनो यथाहितो व्येस
 सारयवंमानं रुमिणां। तव क्रत्वा रोदसी अंतरा कंवे शुचिर्धिया पवंते सोमं
 इंद्रेते। द्रापिं वसानो यजुसो दिवि स्थिता तं तरि स प्राभुवनेषु पित॥ स्वज
 तानो नमसाभ्यक्रमीत्यलमस्य पितरमा विवासाति। सो अंस्य विशेषमहिश
 मयं हतियो अस्य धाम प्रथमं व्यानरो। पदं यदस्य परमे व्योमन्यतो विश्वा
 अग्निसंयति संयतः॥१४॥ अग्रे अयासी दिदुस्य निष्ठुतं सखा सख्युर्न प्र॥३३॥
 मिनातिसुगिरां मर्यद्वयुवतिभिः समर्पितो सोमः कृतशो शतयोन्नाप

रिंदः

था। प्रयोधियो मंदुयवो विपत्सुवः पनस्युवः संवसने घृत्रसुः। सोमं मनी
 पा अभ्यन्त पतसुमो निधेनवः पयं सेमशि श्रयुः। आनः सोमसंयतं पिप्य
 वीमिषमिंदो पवंस्व पवंमानो अस्मिधं। यानो रोहते त्रिरह न स श्रुषी सु
 मद्वा जवन्सधुमत्सुवीर्या वषामतीनां पवंते विचक्षणः सोमो अहः प्र
 तरीतोषसो दिवः। क्राणा सिंधूनां कलशा अवीवश दिदुस्य हा द्यो विशन्
 नीषिभिः। मनीषिभिः पवंते पूर्यः कुविर्न मिर्यतः परिकोशो अचिक्रदत्त
 त्रितस्य नाम जनयन्सधुं सरदिदुस्य वायो सरयायक स वे॥१५॥ अयं पुन
 नउषसी विरोचयदयं सिंधुभ्यो अभवदुलोक कृत। अयं त्रिःसप्तदुदुहाना

स. १.
३४

शिरंसोमो हृदे पत्रते चौरुमत्सरः। पवस्वसोमदिव्येषु धामसु सजानं
 दोकल्लोपवित्रा। सीदन्ति द्रस्यजुष्टरे कनिष्ठदन्तनिर्यतः सस्यमा
 हयोदिवि। आद्रिभिः सुतः पवसेपवित्रा। इन्द्रस्यजुष्टरे द्रविशानात्
 नृचक्षो अभवो विचक्षणसोमगोत्रमंगिरोऽभ्यो वणोरप। त्वांसोमपवमा
 नस्वाध्यानुविप्रासो अमदन्नवस्यतः। त्वांसुपर्णा आभरदिवस्यरी दोविश्वा
 भिमितिभिः परिधूतं। अये पुनान परवारकुर्मिणा हरिनवते अभिसप्तधे
 नवः। अपामुपस्य अध्यायवः कविमृतस्य योनामहिषा अहेपत॥१६॥ ॥३४॥
 इदं पुनानो अतिगाहते मधो विश्वानि तृणवत्सु पथानि यस्य वेगाः कू

पवानो निर्णिजं हर्यतः कविरत्योन क्रीडन्यरिवारामपति। असश्च
 तः शतथारा अभिप्रियो हरिनवते वना उदन्नुवे। सियो मज्जति पयि
 गोभिरावृतं तृतीयेषु अधिरोचने दिवः। तव माः प्रजादिव्यस्मरेत
 सस्त्वं विश्वस्य मुवनस्य राजसि। अथेदं विश्वं पवमाने ते वरो
 त्वमिदो प्रथमा धाम धा असि। त्वंसमुद्रो असि विश्ववित्कं वेतैवे माः प
 चप्रदिशो विधर्मणि। त्वं धांच पृथिवी चातिजन्निवतवज्ज्योतीषि प
 वमानस्यैः। त्वं पवित्रैरजं सोमि धर्मणि देवेभ्यः सोमपवमानपूय
 से। त्वा मुद्राजः प्रथमा अगम्यत सुभ्ये मा विश्वानुवनानियमिरा॥१७॥

सं. सं. ॥
॥ ३५ ॥

प्रभृत्यतिवारमन्ययं वषावनेष्ववचक्रदहरिः। संधीतयोवावशना अ
 नृषतशि। अविहंतिमृतयः पतिप्रतां। सस्यैस्यरश्मिभिः परिव्यततंतुत
 न्चान्त्रियंतंयथाविदे। नयन्तस्यप्रशिषोनत्रीयसीः पतिर्जनीनामु
 पयातिनिष्कृता। राजासिधुंनोपवतेपतिर्दिवक्रतस्ययातिपथिभिः कनि
 क्रदत। सहस्रधारः परियिच्यतेहरिः पुनानोवाचंजनयन्नुपविशुः। पव
 मानमद्यगोविधावसिस्त्वेनचित्रोअम्यानिपव्यथागमस्तिष्ठतो
 मिरद्रिभिः सुतोमदेवाजोयधन्यायधन्यसि। इषमृजपवमानाभ्यर्षसि ॥ ३५ ॥
 श्युनोनवसुकुलजीषुसीरसि। इन्द्रायमद्रायमद्रायमद्रः सुतोदिवोविष्टम

उपमोविचक्षणः ॥ १८ ॥ सप्तस्वसारोअभिमातरः शिशुनवंजज्ञानंजेयं
 विपश्चितां। अपांगं धर्वदिभ्यो नृचक्षंसं सोमविश्वस्यभुवनस्यराजसे। इशा
 नइमाभुवनानिबीयसेयुजानइंदोहरितः सुपुण्यः। तास्तेक्षरंतुमधुं
 मद्रुतेपयस्त्रवव्रतेसोमतिष्ठंतुद्रष्टयः। त्वं नृचक्षांसिसोमविश्वतः प
 वमानवषमृताविधावसि। सतः पवस्त्रवसुमदिरप्यवद्वयंस्यामभुवने
 षुजीवसे। गोवित्यवस्त्रवसुविद्विरप्यविद्वेतोधाइरोभुवनेघृपितः। त्व
 सुवीरोअसिसोमविश्ववित्तत्वाविप्राउपगिरिमआसेते। उमध्वउर्मिर्व
 नेनोअतिष्ठिपदपोवसानोमहिषोविगाहतो राजापवित्ररथोवाजमारुह

सं. ५॥
॥२६॥

सहस्रं यजति श्रवो बृहत् ॥१८॥ समं दना उदियति प्रजावती वि
 श्वायुर्विश्वाः सुमरा अहर्दिवा ब्रह्म प्रजावद्वयि मश्वपत्य पीत इंद विद्रम
 स्मभ्यं याचतात सो अग्ने अहो हरिर्हयतोमरः प्रचेतसा चितयते अनु
 दुमिः ॥ द्वाजना यातयन्तरीयते नयचरं संदेयं च घर्तरि अंजते व्यंजते
 समं जते क्रतुरिहंति मधुना भ्यंजते सिंधोरु छ्वासे पतयन्त मुक्षणं हिरण्य
 पावाः पशुमासु गृणाते ॥ विपश्चिते पर्वमाना यगायतमही न दारात्यं
 यो अर्षति अहिर्नज्जुणो मति सर्पति त्वचमत्यो न क्रीळन्न सरद्व्या हरिः ॥३६॥
 अग्ने गौराजाप्यस्त विष्यते विमानो अहो भुवने ध्वपितः ॥ हरिर्घतस्तु सुद

॥३६॥

शीको अर्णवो ज्योतीरथः पवते राय ओक्ता ॥२०॥ असर्जिस्त्वं मोदिव
 उद्यतोमरः परित्रिधा तु भुवं नान्यर्षति अंशुरिहंति मृतयः पतिन्न तंगिरा
 यदि निगिजं मृग्मिणी ययुः ॥ प्रवेभारा अत्यर्णवानि मेथः पुनानस्य संय
 तो यतिरं हयः ॥ यदो भिरिहो चम्बोः समज्यसु असुवानः सोमकलरो
 पुसीदसि ॥ पवंस्व सोमकलु विन्न उवथ्यो व्योवारे परिधावमधु प्रियां जुहि
 विश्वान्न ससंदरो अत्रिणा बृहद्वदेम विदये सुवीराः ॥२१॥ प्रतुद्रव परि
 कोशं निर्षादन्भिः पुनानो अभिवाजमर्षा अश्वं नत्वा वाजिनं मर्जयुतो
 छां बहर्शरानाभिर्नयति स्वायुधः पर्वते देव इंदुरशस्त्रिहा बृज नूरस

सं.स.
३७

माणः॥ पितादेवानां जनिता सुदक्षो विष्टं मोदिबोधरुणः पृथिव्याः॥ क
 र्षिर्विप्रः पुर एता जनानां मुमुक्षुर्गुणानां कायेन सचिद्विद निहितं
 यदा सामपीच्यं गुह्यं नाम गेतां॥ एषस्य ते मधुमां दं दसो मो व पा व
 स्त्रु परिपवित्रे असाः॥ सहस्रसाः शतसंस्तरिदा वा शश्वतमं बहिरा वा
 ज्यस्यात॥ एते सोमा अभिश्रव्या सहस्रां महवा जायाम्ता यश्रवा मि।
 पवित्रेभिः पवमाना असं गन्तव्यवोन पतना ज्ञो अत्याः॥ २२॥ परि
 हृष्मा पुरुहती जनानां विश्वासं रदो जना एयमानः॥ अयामे रये
 नेभ्यस्तप्रयी सिरस्थितुं जानो अभिवाजमर्ष॥ एष सुवानः परिसोमः प

३७॥

वित्रेसर्गो न सद्यो अदधा वरयो॥ तिमि शिशानो म हि पो न श्रंगे गा गव्यन
 मिश्ररो न सत्वा॥ एषाय यो परमा दंतरदः कू चित् तती सूवेगा विवेद॥ दिवो
 न विद्यात्तनयं तन्म्रेः सोमस्य ते पवत इद्रधारा॥ उत्तमरा शिं परियासि गो
 नामिंद्रेण सोमसरबं नु नार्नेः॥ एव शिपो व हती जश्रहानो शि क्षीरा च
 वस्तवता उं पृष्ट॥ २३॥ अयं सोम इद्र तुभ्यं सुन्वे तुभ्यं पवत त्वमस्य पा
 हि॥ त्वं हयं च कृषे त्वं वृष इद्रं मदां ययुज्या यसामि॥ संदूर यान मु रिषा व
 यो जिमूहः पुरु णि सा तयव स ति॥ आदी विश्वान हुष्याणि जा ता स्वपी
 ता वन ऊर्ध्वान वंता वायुर्न यो नियुत्वा इष्ट्यामाना सत्ये बहव आरां मे वि

४॥ विश्ववारोद्विणोदा इव त्मन्मृपेवं धीजवतो सिसोम। इन्द्रो नयो महा
 कर्माणि च क्रिहंता वत्राणां मसिसोम सन्तः॥ पेशो न हित्व महिना स्म
 ता विश्वस्या सिसोम दस्याः। अग्निर्नयो वन आसृज्यमानो वथा पाजां सि
 कृणुते नदी। ५। जनो न युध्वा महत उपदिरित्यति सिसोमः पवमान उर्मि। एते स
 मा अतिवाराण्यव्यादिव्यान कोरा सो अत्र वषाः। ६। यथा समुद्रं सिंधवो न नीचाः
 सुता सो अमि कलरी अस्मन्वा। ७। धीशो न मारुते पवस्वान निशस्ना
 दिव्या यथा विट्। आपो न मरु सुमतिर्भवानः सहस्रांश्च। ८। तना पापन ॥ ३८ ॥
 यज्ञः। रात्रौ नुते वरुणस्य व्रती निवह दूमीरं तव सोम धाम। शुचि शुभं

सि प्रियो न मित्रो दक्षायो अर्यमेवा सिसोम ॥ २४ ॥ प्रोस्य वहिः पृथ्या निरु
 स्यां दिवान वष्टः पवमानो असाः। सहस्रधारो असदन्यः स्म मातुरु
 पस्थे वन आचसोम ॥ राजा सिंधुनाम वसिष्ठ वा संक्रते स्य नावमारुह
 इ जिष्ठा अशुद्र स्वावा वधे स्येन जेतो दुहई पितु दुहई पितु जां। सि
 हन संतमध्वो अया सह रिमरुष दिवा अस्य पति। २५। रीपु सुप्रथमः
 २६। तेना अस्य चक्षसा परिपात्युः। मधुं पृष्ट्य चोरमया समश्वर येयु
 जंतुरुचक्र क्त्वा स्वसार ईजामयो मज्यंति सनाभो वाजिन मज्यं
 ति। चतस्र ईष्टत दुहः स चंते समाने अंतर्धरुणे निषत्ताः। ता ईमर्षंति न

सं.स.॥ मत्तापुनस्ताई विश्वतःपरिपति एव ॥ विष्टं मोदिवो धरुणः पृथि
 ३९॥ व्याविश्वाइत सितचो हल्ले अस्य। असं तत्तत्सो गणते निपुत्तान्म चो
 अंशुः पवत इन्द्रियाय। वृत्तन्म वा तो अमिरेव वीति मिद्राय सोमव
 त्रहापवस्वा शग्निमहः पुरं श्व इत्यरायः सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥
 २५॥ प्रहन्वानो जनिता रीदस्यारथानवा जंसे नित्य न्मया सीत। इन्द्रग
 कृन्नायुधासंशिराना विश्वावसुहस्तयोरादधानः। अग्नित्रिष्टुभं
 पणं वयो धामा गृषाणां मवावशतवाणी। वनावसानावरुणो नत् ३९॥
 धृन्विरत्नचादयते वा योणि। शूरग्रामः सर्ववीरः सहावा जेता पव

खसनिंता धनानि। तिग्मायुधः सिप्रधन्वा समस्वपाहः साहा नृत्तना
 सुशत्रूना उरुमं व्यतिरमं यानि वृषवन्समीचीने आपवस्वा पुरंधी। अ
 पेः सिषासन्तपसुः स्वर्गाः सचि क्रोमहो अस्मन्धवा जीन। सत्सि सो
 मवरुणं मासि मित्रमत्सीदं मिदो पवमानं विष्णु। मत्सि राई मारुतं
 त्सि देवान्मत्सि मूहामिंद्रमिदो मयाया एवाराजिबक्रतुमो अमेन विश्वा
 धनिघ्नदुरितापवस्व। इंदो सुक्ताय वचसे वयो धाय य पातस्व स्तिभिः
 सुदानः ॥ २६ ॥ श्री ॥ इति सप्तमाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥ श्री ॥ अस
 जिक्श्ययः परिसुवानः सावमुक्षः पवनो धा अधियत्कएवः कनिक्

सं० ४०

तिप्रस्फुटः प्रसेनानीश्चतुर्विंशतिर्देवादासिप्रतर्जोस्यप्रेष्ठाष्टपं
वाशदाघंतचंवसिष्ठोपश्यदुतरानवपथगवसिच्छादप्रमतिर्वप
गणोमिन्युरुपमन्युव्याघ्रपाष्ठेतिः कर्णश्रन्मकीकावसुकदतिचतुर्
रापराशरात्याः कुत्साभिनाद्वादशाचरायजजिष्वाचानुष्टुभंहवह
त्युषांत्याहयतायाष्टौरेभस्सृकाश्यपोबहत्याघामीनवन्तेनव
॥ ॐ म ॥ असर्जिवक्त्रारथ्येयथाजोघियामनोताप्रथमामनीषी
। दशस्वसरोअधिसानोअव्येजतिवहिसरनान्यत्वावीतीजनस्य
दिकव्यैरधिसुवानोनहुष्यमिरदुः । प्रयोन्मिरमतोमत्यभिर्म

४०

गस्य

जानोविनिर्गोमिरदिः । वषावक्त्रोवदंशुरस्मैपवमानोरु
दीर्तेपयोगः । सहस्रमधापथिभिर्वचोविदध्वस्मनिः । सरोअण्वविधातिह
जाद्व्वाचिद्रक्षसः सदासिपुनानदंउणुहिविवाजान् । वश्रोपरिष्ठातुज
नावधनेयअतिदुरादुपनायमेषा । सप्रत्नवनव्यसेविश्ववारसुत्तायपथः ।
णुहिप्राचः । येदृष्यहासावनुषाबहतस्तास्तेअश्यामपुरुकृतुरुशोएवापु
नानीअपःस्वर्गाअस्मभ्यंताकातनयानिभरिशान्तः । क्षेत्रमुहज्योतीषि
मज्योद्गस्तयेरिरीहि ॥ १२ ॥ परिसुवानोहरिरशुः प्रवित्रेयोनसर्जिसनये
हियानः । आवैच्छीकमिद्विषयमानः प्रतिदेवाअजुपतप्रयोनिः । अछीन्

येह्ना ३०

सं. ५१॥
॥ ५२ ॥

वशा असरत्यु विवेनामृदवानः कविरस्यु योनौ। सीदन्होते वसदनेचम
 एपेममन्त्र षयः सप्तविप्राः। प्रसुमेवागांतु विद्विष्वदेवः सोमः पुनानः स
 दरातिनित्यं नुवद्विष्वेषु काव्ये पुरतानु जनान्यत तपंचधीः। तवत्येसा
 मपवमान निण्ये विश्वेदेवास्त्रय एकादशासः। दशस्वधागिरभिसानो अ
 व्यमजं तित्वानुद्यः सप्तयद्दीः। तनसत्य पवमानस्यास्तुयत्र विश्वेकारवः
 सुनसंत। ज्यातिर्यदह अहणी दुत्तो ब प्रावन्मनुदस्यैवैका पास्स सैव प
 शु मांतिहो ताराजान सत्यः समित्। रियान॥ सोमः पुनानः कलशं अया ॥ ५२ ॥
 सीसीदन्मृगोनमहिषावनेषु॥ २॥ साकमुक्षामजैयंत स्वसारोदशोर

५१॥

स्यधातयो धनुत्रीः। हरिः पर्यद्रवज्जाः सर्यस्यद्रोणं ननसे अत्योनवाजी
 स्मात्त निर्नशिः शुर्वावशानोवपादधन्वे पुरुवारो अद्रिः मयोनयोपा
 मजिनि धृतं यन्त्संग कृते कलशं वस्त्रियाभिः। उतप्रपिप्पु कधर घ्राया उदं
 धरिभिः सचते सुमेधाः। मृधानं गावः पयसा च मधुनि श्रीणति वसुभि
 न्निकैः। सनो देवोभिः पवमानरदं दारयि मश्विर्नैवावशानः। रधिरायता
 मुशती पुरंधिरस्म शृगादावनेवसे तां नूनो राधिमुपमास्वन्वतं पुना
 नावातायं विश्वश्वेद्रं प्रवदितुरिदोताम्यायुः प्रातर्मश्र धियावसुजगम्या
 त॥ ३॥ अधियदंमिन्वा जिनीवशुभः स्यद्वैते बिभ्यः सर्ये नविशः। अपोव

॥ सं. स. ॥
॥ ४२ ॥

गानः पवते कर्वाय न्न जंन पंशु वर्धनाय मन्म। द्वि ता नृ प्वं नृ म तस्य धाम
स्वर्वादे मु वं न नि प्रथं त। धियः पि न्वा नाः स्व सं रे न गा व क्र ता यं ती र मि वा व श्र
इ दुं। परि य त्क विः का व्या भ र ते श्रो न र श्रो भु व ना त्रि वि श्वा। दे वे पु य शो म ती
य म प न्द सा य रा यः पु रु र्शु न व्यः श्रि ये जा तः श्रि य आ नि रि या य श्रि यं व य
ज रि त्भ्यो द धा ति। श्रि यं व सां ना अ म त त्व मा य न्म वं ति स त्या स मि था मि त
दो। इ ष म र्जं स म्प १ षां श्वं ग मुरु ज्यो ति कृ णु हि म सिं दे वा न्। वि श्वा नि हि सु
म हा जा नितु म्प व मा न् यो ध से सो म रा त्र न्॥ ४॥ क नि कृ ति हरि रा स ज्य ॥ ४२ ॥
मानः सी द न्न न स्य जु ह रे पु ना नः॥ न्नि र्य तैः कृ णु ते नि णिं जं गा अ ती म त

जैन य त स्व धा मिः। हरिः स जा नः प थ्या म तस्य य र्ति वा च म रि ते व ना वां दे
वो दे वा नां गु ष्ठा नि ना मा वि षू णो ति वा र्हि वि प्र वा चे। अ पा मि वे दं मे य स त
रा णा प्र म नी पा र्दे र ते सो म म छ। न म स्यं ती र प च यं ति स चो च वि रा त्यु रा ती
रु शं ती। तं मे र्म जा नं म हि षं न सा ना वं शुं दु हं त्यु स णं गि रि ष्ठा। तं वा व शानं म त
यः स चं ते त्रि तो वि म र्ति व रु णं स मु द्रे। इ ष्य न्वा चं मु प व ते व हो तुः पु ना न ई रो
वि ष्यां म नी षां। इं द्रे श्व य हा य थु सो मे गा य सु वी र्यं स्य प त यः स्या म ॥ प्र स
ना नीः श्रो अग्ने र थ्या ना गु व्य न्ने ति ह र्ष ते अ स्य से ना। भ द्रा न् नृ प्व नि द्र ह वा
त्स विं भ्य आ सो मो व स्ना र भू सा नि द ता। स म स्य हरिं ह र यो म जं त्य श्व ह य

सं.स. ॥
॥ ५३ ॥

रनिशितं नमोभिः। आतिष्ठतिरथमिंद्रस्य सखाविष्टा एनासुमतिर्यात्य छे।
स नो देवदेता ते पवस्व महसोम सरसद्रूपानः। कृण्वन्त पोवर्षयन्धासु
ते मा मुरारानो वरिवस्या पुनानः। अजीतये हतये पवस्व स्वस्तये सुर्वता
तये ब्रह्मते। तदुशंति विश्वं दुमे सखायुस्तदहं वस्मि पवमान सोम। सोमः प
वते जनितामंतीनां जनिता दिवो जनिता पृथिव्याः। जनिताग्ने जनिता सूर्य
स्य जनिते इन्द्रस्य जनिता तविष्टाः॥ ६॥ ब्रह्मा देवानां पदवीः। कवीनामपि
विप्राणां महिषो मृगाणां। अयेनो गध्रोणां स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमहं
तिरे मनः। प्रावी विपद्वा च ऊर्मि नसिं शुर्गिरः सोमः पवमानो मनीषा॥ अंतः

॥ ५३ ॥

पत्रयन् जने मा वराण्यातिष्ठतिष्ठपुनोगोषु जानन। समत्सरः एषु वन्त
वातः सहस्रेता अभिवाजमर्षा। इन्द्रायेनो पवमानो मनीष्यः शोरुर्मिमी
रयुगादुषण्यन। परिप्रियः कलशे देववा तद्रद्राय सोमो रण्यमदाय। सह
स्त्रधारः शतयाजद्रं दुर्वाजी न ससिः समना जिगाति। स पूर्यो वसुविज्ञा
यमानो मज्जानो अशुदुहा नो अदो। अभिशस्ति पाभुवनस्य राजा विदहा
तु ब्रह्मणे यमानः॥ ७॥ त्वया हिनः पितरः सोम एवैव माणि चक्रुः पवमा
न धीराः। वन्त न वातः परिधीरपो णुवीरे निरश्वेर्मघवानवानः। यथामनं वेव
सोधा अभिबृहव रिवो विद्विष्मान्। एवा पवस्व द्रविणं दधानं दं देसंति

पत्रय

सं. सं. ॥
॥ ४४ ॥

४ जुनयायुधानि। पवस्वसोममधुमां कृतावापोवसानो अघिसानो अघ्य
अवद्रोणा निघृतवांति सीदमदित्तमोमत्सरइद्रपानः। वष्टिदिवः शतधा
१: पवस्वसहस्रसावाजुर्देववीतो। संसंधुभिः कशालशेवावशानः समु
स्त्रियाभिः प्रतिरत्नआयुः। एषस्यसोमोमतिभिः पुनानोत्योनवाजीतरतीदरा
मीः। पयोनदुग्धमदितेरिष्टिरमुर्विवगातुः सुयमोनवो॥८॥ स्वायुधः
सीतभिः पूयमानो न्यर्षगुह्यचारुनामा। अभिवाजं सप्तिरिवश्रवस्याभिवा
जुमभिगादेवसीम। शिशुं जज्ञानं हर्युतं मज्जंति श्रुमंति वहिंसरुतोगणे
नाकविगिर्भिः काव्येनाकविः सन्तोमः पवित्रमत्येतिरेमन्। ऋषिमन्

४४

यत्र षिष्टस्वर्षाः सहस्रमीयः पदवीः कवीनां। तृतीयं धाममहिषः सि
पासन्तोमो विराजमनुराजतिष्ठप। चमृषष्ठयेनः शकुनो विभत्तागोवि
दुर्दसआयुधानि विन्रत। अपोमृर्मिसचमानः समुद्रं तुरीयं धाममहि
षोविवति। मयोनशुभ्रस्तन्वमजानोत्योनसत्त्वासनयधनानां। वषेवपृ
थापरिकोशमर्षन्कनिक्रदन्म्वोऽराविवेश॥९॥ पवस्वेदोपवमानोमह
भिः कनिक्रदत्परिवाराण्यष। श्रीकेश्वोऽराविशपूयमानुदं दंते रसोम
दिरोममत्तु। प्रास्यधाराचहतीरस्य ग्नन्तोगोभिः कलशो आविवेश। साम
कृण्वन्सामन्यो विपश्चित्रं दनेत्यभिसख्युर्नजामि। अपुघ्नन्नेषिपवमा

मं. स. २७
४७५११

नशत्रुम्रियां नज्जरो अमिगी तइदुः॥ सीदन्वनेषु राकुनोन पत्वा सोमः पुनः
 कलशेषु सता॥ आतेरुचः पवमानस्य सोमयोष्वयति सुदुधाः सुधा
 राः॥ हरिरानीतः पुरुवारो अश्वचिक्कदत्कलशे देवयुनां ॥ २० ॥ अस्य प्रे
 साहमेना पूयमानो देवो देवेभिः समष्टत्त रसं सुतः पवित्रं पर्यतिरेमं मि
 तिव सप्रपशुमंति होता॥ भद्रावलासमन्या उवसानो महान्कविनिव
 चनानि शंसन् आच्यस्व चम्बोः पूयमानो विवसणो जागर् विदेववी
 तो॥ समुप्रयो मज्यते सानो अय्य यरास्तरो यरास्तो सौता अस्मे अमिः ॥ ४७५११
 रधन्वा पूयमानो पूयं पातस्व स्निग्धः सदानः॥ प्रगायताभ्यर्चाम देवाः सो

मं हि नो तमह ते घनाय॥ स्वादुः पवाते अतिवारमव्यमा सीदाति कलशे देव
 युर्नः॥ इदुर्देवाना मुपसृज्य मायन्स हस्त्रधारः पवते मदाय॥ नमिः स्तवा
 नो अनुधाम पूर्वमगु निद्रं मह ते सो भगाय ॥ २१ ॥ स्तोत्रे राये हरि र्षा पुनान इ
 द्रमदो गच्छतु ते भराय॥ देवैर्या हि सुरथराधो अळाष्टयं पातस्व स्निग्धः सदानः
 प्रकाव्य मुराने वब्रुवापो देवो देवानां जनिमा विवक्ति॥ महं व्रतः शुचिं ब्रुः
 पावकः पुदा वराहो अय्यतिरेमं न॥ प्रहंसा संस्तु पलं मन्युमच्छामादस्तं वष
 गणा अयासुः॥ ओम् ऋष्यं पवमानं सखा यो दुर्मर्षसा कं प्रवदंति वाणां सर
 हत उरुगायस्य जुतिं वथा कीलं तं मिमते नगावः॥ परीण संहं पुतेति म

२२ सं. म. १८
१२५६ १७

शृंगोदिवाहरिर्दृशेन तं मृजः । इंदुर्वाजी पवते गोन्यो घाटं दे सोमः सह इन्व
 न्मदाय हंति रक्षो वाधते पर्यरातीर्वरिवः कृष्णवन्तृजनस्य राजा ॥ १२ ॥ अथ धा
 र्यामध्वा एचानस्त्रिरोमे पवते अद्रिदुग्धः । इंदुरिंद्रस्य सख्यं जुषाणो देवो दे
 वस्येमसरोमदाय । अभिप्रियाणि पवते पुनानो देवो देवान्स्वेन रसेन पंचन ।
 इंदुर्धर्माण्य तुषावसानो दशसिपो अव्यतसानो अव्यतसानो ॥ १३ ॥ यथा शो
 णो अभिक्व निरुद्धा नुदयनेति पृथिवी मुतया । इंदुर्येव वग्नुराश्रयव आजो
 प्रचेतयन्नर्षति वाचमेमां रसायः पयसा पिबन्मान ईर्य नैषिन्धुमंतमं शुं ॥ १४ ॥
 पवमानः संतु निमेषि कृष्णवन्निद्राय सोमपरिषिच्यमानः । एवा पवस्वमदिरोमदा

यो दग्नामस्य नमयन्धस्तेः । परिवर्णमरमाणो रूरांतगुप्युर्नी अर्षपरिसोम
 सितः ॥ १३ ॥ जुष्टी न इंदो सुपथा सुगान्युरो पवस्ववरिवा सि कृष्णवन् । घृनेव
 विष्टदुरिता निविघ्न न धिष्टुना धन्वसानो अव्ययः । वृष्टिनो अर्षदिव्यां जि
 गुलुमिकावर्ती शंगयी जीरदौ नु । स्तुकेव वीता धन्वा विचिन्वन्धं रिमां अ
 वसौ इंदो वायुन । ग्वाथिन विष्यग्रथितं पुनान क्रुजुचगा तु वेज्जिन च सो
 मा । अत्यो न क्रुदो हरिरासं जानोमयो देवधन्वपुस्त्यावान् । जुष्टो मदाय
 देवतो त इंदो परिष्टुना धन्वसानो अव्ययः । सहस्रधारः सुरभिरदव्यः प
 रिस्रववा जसा तो नृषहो । अरुमानो ये रथा अयुक्ता अत्यासो न सस्त

जानासञ्जो। एते शुक्रासो धन्वन्ति सोमा देवांस्र्मा उपयाना विबध्ये।
 ॥१४॥ एवानं ददौ अग्निदेववीतिपरिस्ववनमो अर्णश्चमृषा सोमो अस्मभ्यं
 बृहत्तरयिंददातुवीरवंतमुग्रं। तस्य दीमनं सोवेन तोवाग्ज्येष्ठस्य बाध
 मणि सौरनीके। आदीमायन्वरमावायशाना जुष्टपतिकलशे गावर्दुप्रदा
 नुदोदिव्यो दानुपिम्बकृतमृताय पवते सुमेधाः। धर्मा भुवद्भज्यस्य राजा
 प्ररश्मिर्निर्दशनिर्भारिभूमः। पवित्रेभिः पवमानो नृचक्षरा जादेवानामु
 तिमर्त्यानां। इति भुवद्भयिपतीरयीणामुत्तरत्सु तंचाविदुः। आवर्त्त
 इव प्रवसेसुतिमं त्रैस्यवायोरभिबीतिमर्षा। सनः सहस्री बृहतीरि

वोदा भवासोमद्रविणो वित्युं नानः॥१५॥ देवाव्योतः परिषिच्यमानाः
 स्यं सुवीरं धन्वन्तु सोमाः। आपज्यवः सुमति विश्ववारा होतारो नदिविजो
 मुद्रतमाः। एवा देवदेवतांते पवस्वमहे सोमस्वरसे देवपानः। महश्चिद्विष्मसि
 हिताः समर्थे कृधिसुफाने रोदसी पुनानः। अश्वोनक्रंदो बध्निर्युजानः सिंहो
 नभीमो मनसा जवीयान। अर्वाचीनैः पृथिमिर्यरजिष्ठा आपवस्वसोमनस
 नंदो। शतं धारा देवजाता अस्य नत्सहस्रमेनाः। कवयो मजति। इंदो सनि वंदि
 व आपवस्वपुरातासि महती धनस्य। दिवोनसर्गा असस्य महारा जानमि
 त्रंप्रमिना तिथीरः। पितुर्न पुत्रः क्रतुभिर्यतान आपवस्वविशे अस्या अजीति

सं.स.

॥४८॥

॥४८॥ प्रतेधारामधुमतीरस्यसन्वारान्यत्पूतोअत्येष्यव्यानापवमानपवसु
मगोनांजज्ञानःसूर्यमपिन्वाअर्कैः।कनिकददनुपंथास्यतस्यशुक्रोविमास्यम
तस्यधाम।सइंद्रायपवसेमत्सखा।न्निन्वानोवाचमतिभिःकवीतां।दिव्यःस
पुनोवचस्त्रिसोमपिन्वाधाराःकर्मणादेववातोपदोविशकलशसोमधानकंद
न्निहिसूर्यस्योपरस्मिन्।स्त्रोवाचइंद्रयतिप्रवहिरुतस्यधीतिं ब्रह्मणामनीया
।गावांयतिगोपतिं पृष्ठमानाःसोमंयतिमतयोवावशानाः।सोमगावाधेनवावा
वशानाःसोमंविप्रामतिभिःपृष्ठमानाः।सोमःसुतःपृथतेअज्यमानःसोमेअर्का
स्त्रिषुनःसंनवंते॥१॥पुवानःसोमपरिपिच्यमानोपवस्वपृथमानःसु

॥४८॥

स्ति।इंद्रमाविशदहृत्तारवेणवर्धयावाचंजनयापुरंधि।आजामविर्विप्रकृता
मतीनांसोमःपुनानोअसदच्चमृषु।सपतियंमिथुनासोनिकामाअध्वर्यवांरये
रासःसुहस्ताः।सपुनानउपसृष्टेनधातोमेअप्रायेदसीविषआवःप्रियाचिद्यस्य
प्रियसासकृतीसत्तधनंकारिणेनप्रयमत।संबर्हितावर्धनःपृथमानःसोमोमी
रुओअभिनुज्यातिपावीतायेनानःपृथेपितरःपदजाःस्वविदोअभिगाअद्रिसुहउनु
अक्रान्तसमुद्रःप्रथमेविधर्मन्तुनयन्यजासुवनस्यराजा।वषापवित्रेअभिसानो
अव्येदहसोमोवाचधेसुवानइंद्रुः॥१॥प्रहतसोमोमहिषश्चकारापोयद्र
भोवणीतदेवान।अदधादिद्रपवमानोजोजनयत्सूर्यज्योतिरिंद्रुः।गत्स्व

युमिष्टयेराधसेचमसिमित्रावरुणापूयमानः। मत्सि शर्द्धो मासं तं मत्सि देव
 न्मत्सि दानां दधि वी देव सोमा क्रजुः पनस्वयं जिनस्य हंता पामी वा वाधमा
 नो मधश्च। अमिष्टी गन्ययः पयसा मिगोनामिंद्रस्य त्वं तव वयं सखायः। मध्व
 रदं पवस्व वस्व उ तं वी रचन आपव स्वाभगं व। स्वदस्वे द्रायु पर्वमान इंदोर
 धि चं न आपव स्वास मुद्रा तु। सोमः सुतो चारया त्यो न हित्वा सिंधुर्न तिम्रममि
 वा ज्यं साः। आयो निव न्यमसद पुनानः समिंदुर्गो निरसुर त्समहिः॥ १४॥ एष
 स्यते पवत इंदु सोमश्च मृषु चीर उत्रा ते तव स्वान्। स्वर्चं सारा धिरः सत्यं ऋषेः का ॥ १५॥
 मो नयो देव यताम सजि। एष प्रत्नेन वयं सा पुमान्निरो वपी सिद्धि तु दे धीमः॥

वसानः शर्मन्नि वरुण मृषु होतै वया तिसमं ने पुरे मं न। नूनस्त्वं रयिरो देव सो
 मपरिस्त्रव चन्वोः पूयमानः। असु स्वादिष्टो मधुमा कृता वा देवान पः सविता स
 त्यमं न्मा। अभिवायुं दीत्यं षां गणानो। मिमित्रावरुणा पूयमानः॥ अभी नरं धी जं
 नं रथे शम मो द्रं वपणं वज्र बाहुं। अभि वस्त्रा सुवसना न्यपी मधेनः सुदुघा
 पूयमानः॥ अभि चंद्रा भर्तृ वेना हिरण्याभ्यश्चान्। यिसे देव सोम॥ २०॥ अनी
 मा अर्षदि व्यावसं न्यमि विष्टा पार्थिवा पूयमानः॥ अभियेन इविण मश्रवा
 माभ्या पयं जमदग्नि वनः॥ अया पवा पवस्वे नावसु निमांश्च त्वं दं वो सर
 सि प्रथन्वा। इध्रश्चिदत्र वातो न जूतः पुरुमे धश्चितक वेन रं दात्वा उत न एन

सं० सं०

५०॥

पवयापवस्वाधिश्चुते श्रवाय्यस्य तीर्थे। पृष्टिहस्त्रानेयुतो वसूनि नृसंनय
 कृष्टं नवदणायामहीमे अस्तु वपनामश्रुषमां श्रुते वा एताने वा वधे त्रे। अस्त्रा
 पयन्ति गतः स्नेहयत्रा पामित्रा अपाचितो अचनः सत्रे। पवित्रा वितंता न्येष्यन्ते
 कथावसिष्टयमानः॥ असिभगो असिरात्रस्य दाता सिमघवासघवुष्टु इंदो॥
 २१॥ एष विंश्वित्यं वते मनीषी सोमो विश्वस्य नुवंनस्य राजा इन्द्रो देवयन्ति
 दयेष्विदुर्विवारमव्यसमयाति याति। देवैरिहंति महिषा अदव्याः पदेरं भंतिसु
 वयानगृध्राः॥ हिन्वन्ति धारादशभिः सिपाभिः समैजतेरुपमपारसंन। त्वे
 यावयं पवमानेन सोमभरे कृतविचिनुयामश्रुत। तन्नो मित्रावसु

॥५०॥

णो मामहंतामदिति सिधुः पृथिवी उत द्यौः॥ २२॥ अमिनो वाजसातमं रयिम
 र्षपुरुष्टहं। इंदो सहस्रमर्णसंतु विद्युम्विन्वासह। परिष्यसुवानो अव्यय
 रथेन वर्मा व्यता इंदुर्निदुणाहितो हिया नो धारा निरक्षाः॥ परिष्यसुवानो
 अश्वा इंदुरव्येमदच्युतः॥ धाराय कर्ध्वो अर्ध्वरे भ्राजानैति गव्ययुः। सहितं देव
 शश्वते वसुमती यदा शुषे। इंदो सहस्त्रिणं रयिं शतात्मानं विवाससि बयुते अ
 स्य वत्र हन्तसो वस्वः पुरुष्टहः॥ निनेदिष्ठतमादृषः स्याम सुभ्रस्या प्रिमादि
 र्षे पंचस्वयं शसं स्वसारो अद्रि सहता प्रियमिदस्य काम्यं प्रस्तापयत्यमिणं
 त॥ २३॥ परिष्यहयुते हरि वभ्रुपुनंति वारेणा यो देवानिश्वा इत्यरिमदेन सह

सं.स. ७७
॥५१॥

छति। अस्य वोद्यवसापांतोदससाधनं। यः सूरिपुश्रवोद्यहृदधेस्वर्णहय
तः। सवायज्ञेयमानवोद्भूजनिष्ठरोदसी। देवोद्भूगिरिष्ठाअस्यधन्तमुवि
सृणि। इद्रायसीमपातवेद्यत्रेपरिषिच्यसे। नरेचदक्षिणावतेदेवायस
दनासदे। तेप्रभासोव्यष्टिपुसीमाः पवित्रेअक्षरन। अपप्रोथतः सनुत
रश्चितः प्रातस्ताअप्रचेतसः। तंसखायः पुरोरुचंयुयवयचसरयः। अश्या
मवाजगंथंसनेमवाजयस्या॥२४॥ आहयतायधृष्टवेधनुसन्वतिपौ
स्य। शुक्रावयस्यसुरायनिर्णिजेविपामग्नेमहीयुवः। अधंसपापरिवृतीना ॥५१॥
जोअभिप्रगाहते। यदाविवस्वतोधियोहरिहिनन्ति। यातवो। तमस्यमर्जया

मसिमदोयइंद्रपातमः। यंगावआसमिदंयुः पुरान्नचसरयः। तगाय
यापुराण्यापुनानमः यन्वपताउतो कृपंतधीतयो देवानां नामविभ्रतीः। तसु
क्षमाणमव्ययेवारेपुनंतिधर्णसि। दूतनष्टर्वचित्तयआशासतेमनीषिणः
॥२५॥ सपुनानोसदिन्तमः सोमश्चमपुसीदति। पशोनरेतआदधत्यतिवे
चस्यतेधियः। समज्यतेसुकर्मभिदेवोदेवेभ्यः सुतः॥ विदेयदोसुसंददि
महीरपोविशाहते। सुतइदोपवित्रआभिर्यतोविनीयसे। इद्रायमस्य
रिन्तमश्चमश्चानिषीदसि॥२६॥ अमीनवंतेअदुहः प्रियमिद्रस्यका
स्य। वृत्सनष्टर्वआयुनिजातरिहन्तिमातरः। पुनानइद्रवाभरसोम

सं.स.७

१२७

द्विवर्हसंरयि। त्वं वसं निपुष्यसि विश्वानि दाशुषो गृहे। त्वं वियं मनो युजं
सृजा वृष्टि न तन्वा तुः। त्वं वसं निपार्थि वा दिव्या च सोमपुष्यसि। परिते जि
गुषो यथा धारासु तस्य धावति। रंहमाणा व्यश्मयं वारं वाजी वसानसि।
ऋत्वे देहाय नः कवे पक्वसोमधारया। इन्द्राय पात वे सुतो मित्राय वरुणा
य च॥ २०॥ पवस्व वाजसातं मः पवित्रे धारया सुतः॥ इन्द्राय सोमविष् वे दे
वेभ्यो मधुमतमः॥ त्वारिहं निमानरो र्द्वियु वित्रे अद्भुतः॥ वत्सं जातं न धेनु
वः पवमानविधमणि। पवमानमहि श्रवन्नित्रे नियासि रश्मिनिः॥ गार्हस्त्य
मांसि जिघ्रसे विश्वानि दाशुषो गृहे। त्वं धां च महि व्रत एषि वीचाति सु

५२

मित्रे। प्रतिद्रापिममुंचथाः पवमानमहित्वना ॥ २० ॥ श्री ॥ इति सप्त
माष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ पुरोजितीषो बर्णाधेनुः श्यावाश्विर्ययाति
नाहुषो नहुषो मानवो मनुः सावरण इति त्वाः शेषे प्रजापतिरुपाघेगाय
त्र्योक्राणा एतित औष्ठि ह वै प्रपुनानाय पडित आस्यः सखायः पवत नार
दो काश्यपो द्वे शिखरि न्ये वाशरसौ न वरुदमे रुष कृनाग्निश्चासुषश्च सु
मानवो मनुराश्ववदुति त्वाः पंचाग्निः परीतः पडिशतिः सप्त स्रपयः प्रा
गायत तीयाषो बर्णाधेनुः पदं अष्टम्या घे च ह त्वा पवस्व षो बर्णाधेनुः
ति इ च शक्तिरे कामरु र्ज जिश्वा ध्वम घ्राहृत यशा सण च यदुत्पद्य

सं. सं. १४३१

द्विचास्त्रिः शक्तिः काकमा प्रागाथाः ससुवेगायत्रीयवमया परासतो रहती
परिपुष्टाधिकगयाधिहृत्पथरयो द्वेपदपर्युद्धादशत्र्यरुणत्रसदस्युरा
जानोतिस्त्रानुष्टुभः पिपीलिकमध्याः षडध्वेवहत्येस्त्रिस्त्राविराजोयारुचो
त्तचमनानतः पारुछेपिरात्यष्टनानानचेतुष्टुशिशुः पातं हिशर्यणावत्य
कादशकश्यपायडं दोश्वतुष्टं दशमं मंडलमग्रेसतत्रित पिप्राही
नः प्रतरकः ॥ ॐ ॥ पुरोजितीचोअधसः सुतायमादयिलवोअपृष्ठा नंश्रपि
एनसखापोदीर्घजिह्वो योधारयापाक्कयापरिपुस्यंदतेसुतः इंदुरश्वो ॥ १३ ॥
सहस्यः तंदुरोपमर्जनिरः सामेविश्वव्याधिया युजोहन्त्यद्रिभिः सुतास

मधुमेतमाः सोमाइंद्रायसंदिनेः ॥ पवित्रंवतोअसरन्नेवानां छंतुवोमराः ॥ इंदु
पिंद्रोयपवतइतिदेवासोअब्रुवन्वाचस्यतिर्मखस्यतेविश्वस्येराजोअसा
॥ १॥ सहस्रधारः पवतसमुद्रोवाचमोख्यः ॥ सोमः पुनार्यीणासखिरेस्यदिवे
दिवेअयपृषारयिर्मगुः सोमः पुनानोअर्पतिपतिर्विश्वस्यमर्सेनोअयस्युद्र
देसीइमोसमुप्रियाअनृपत्गावोमदायुष्टयः ॥ सोमासः कृण्वतेपथः
पवमानासुइंदवः ॥ यजोजिष्ठस्तमामरपवमानश्रुवायं यः पंचचर्षणीरि
मिरयियन्वनामहोसोमाः पवतइंदवोस्मभ्यंगतुवितेमाः ॥ मित्राः सुवाना
अरेपसंः स्वाध्यः स्वविदः ॥ २॥ सुधाणासोवद्रिभिश्चितीनागोरधित्वचिड

सं. सं. ॥ ५ ॥
॥ ५४ ॥

येसुस्मभ्यमुभितः समस्वरत्नसुविदः। एते पुता विपुश्चित्तसोमोसोदध्याशिरः।
स्योसो नदशतासो जिगुलवौ ध्रुवाद्युता प्रसन्धानस्याधसमता नदं तत इव
अपुश्चानमगधसं दतामुखं नरेगवः। आजामिरत्नै अयतमुजेन पुत्रो
पयोः। सरंज्जारो नयोषणां वुरो नयो निमासदं। सवीरो दं सुसाधनो वियसुस्त
भूरो दं सी। हरिः पवित्रं अयतवृधानयो निमासदं। अय्यो वारेभिः यवने सोसो
गव्ये अक्षित्वचि। कनिष्ठद्वपा हरिः इत्युभ्येति निष्कृतं ॥ ५४ ॥ क्राणा शिरमु
हीनी हिन्वन्तु तत्पुदी बिति। विन्ध्यपरिधि याचुं वर धं दित्ता उपधितस्य पुष्पा
रमेतु यहु हा पुद। युत्तस्य सप्त धामं धिर धं प्रियां त्राणि धितस्य धारया एषे धेरे

॥ ५४ ॥

यारयि। मिमैते अस्य योजना विमुक्ततुः। ज्ञानं सप्तमा तरे विधामं शासन
श्रिये। अयं ध्रुवोरं यीणां चिकेत यत। अस्य वृत्ते सुजोषसो विश्वे देवासो अदुह
स्याहीनं वतिरं तया जुषन् यत ॥ ५५ ॥ यमीगमं मता वृधौ दुगे चारुमजी जन
न। कविर्महे षम ध्रुव पुं रुस्य हे। समीचीने अमि त्मनी युद्धा क्रुतस्य सप्त
रा। तन्ताना युत्तमान पश्यदं त्तो। क्रत्वा मुक्त निरस निरुणी रपे वृजं दिवः
हिन्वन्तु तस्य दी बिति प्रा चुरे ॥ ५५ ॥ प्रपुनाना यव धसु सोमा यव च उद्यत
भृतिर्न मे राम ति विजुं जोषते। परिचारेण्य व्यया गो निरं जानो अर्धति।
त्रीषु धस्या पुनानः वृणुते हरिः। परिकोटी म धुश्रुते मव्यय चारं अर्धति।

॥ सं. स. ॥ ५५

॥ ५५ ॥

अभिवाणीर्कषाणांसुमन्वतः। परिणेतारंतीनां विश्वदेवो अराभ्यः। सोमः
पुनानश्चम्वोर्विश्वदेवि। परिदेवीरनुस्वभाइरेणयाहिसरथो पुनानोवावद्वा
चद्विस्मृत्यः। परिसद्विर्ननाजुपुदेनोदेवेभ्यः सुतः॥ व्यानशिः पवमानो विधाव
ति॥ ८॥ सर्वायुआनिषीदत पुनानाय प्रगायतः। शिशुनयुजैः परिभूषतः श्रि
ये। समीवृत्संनमूरभिः। रुजतागवसा च नो देवा व्यः। मंदमुनिद्विशवसः। पुनो
तादसुसाधनं यथाशरीयुवीतये। यया मित्रायुवरुणा युरांतमः। अस्मभ्यं ता
वसु विदमुनिवाणीरनुषतः। गोमिद्वेवर्णमुनिवांसयामसि। सनोमराजापतु
इंदो देवश्वरा असि। सखेव सख्येगातु वित मोमवा। सनेमिदुध्यः। स्मदारुस

सुं कंचिद्विर्णो। अपादेवंदुयुमं होयुयो धिनः॥ ९॥ तंवः सर्वायुमदा यपुना
नमुनिगायतशि श्रुनयुजैः स्वदयंत गृतिभिः। संवत्सद्वमात्। मिरिदुर्हिन्वा
नो अज्यते। देवा वीर्मदेमुनिभिः परिभूतः॥ अयंदसीयसाधनोयं शरीयवीत
ये। अयंदेवेभ्यो मधुमतमः सुतः॥ गोमन्त्रइंदो अश्ववसुत सुदस धन्वा शुचि
तेवर्णमधुगोपुरी धरं। सनोहराणां पतु इंदो देवश्वरुत्तमः॥ सखेव सख्युनये
रुचेभवा। सनेमित्वमुसदो अदेवं कंचिद्विर्णो। सा द्वा इंदो परिबाधो अपेद्वयु
हो। इंदमल्लसुता रमेवर्षणयंतु हरयः॥ श्रुशीजाता सुइंदेवः स्वविदः। अय
भसंयसानुसिरिद्राय पवते सुतः॥ सोमोजैवस्य चेतनियथा विदः। अस्येदिद्रा

॥ सं. सं. ॥ ५
॥ ५६ ॥

मदेष्टाग्रामं गच्छात्तानुसिं वज्रं च वषणं भरत्समं प्रजित। प्रधेन्वा सोमज्ञा
 गच्छिरेन्द्रिये दोषस्त्रिव। घुमंतं शुभ्रमाभंगस्वविंद। इद्राय वषणं मदं पवस्व
 विश्वदर्शतः। सुहस्रं यामोपयिच्छिच्छृणुः॥ १५ ॥ अस्मभ्यं गातुवित्तमो दे
 वेभ्यो मधुमतमः। सुहस्रं याहि पृथिविभिः कनिऋदत्। पवस्व देववीतयु इद्रो
 धारो भिराजसा। ओक्त्वरां मधुमां सोमनः सदः। तव द्रसा उदप्रुत इद्रम
 दा यवा वधुः। त्वां देवा सो अम्यताय कं पपुः। आनः सुता स इ देवः पुनाना
 धावता राय। वृष्टिं द्यावा रीत्या पः स्तुर्विदः। सोमः पुनान उमिणा व्योवा
 रविधावति। अग्नेवाचः पवमानः कनिऋदत्॥ १६ ॥ धीमिहि चंतिवाजि ॥ ५६ ॥

नं वने क्रीडंतमत्यवि। अग्निं त्रिष्टुभं मुतयुः समं स्वरन। असेजिं कुलशो अग्नि
 मी न्दे सधिनं वाजयुः। पुनानो वाचं जुनयं ससिष्यदत्। पवते हर्यतो हरि
 रति द्वरो सिर इ। अन्येषं स्तोतभ्यो वीरवृक्षशः। अया पवस्व देव युर्मधो
 धारो अस्तसतारं मेन्या वित्रं पर्योषिविश्वतः॥ १७ ॥ पुरातोषि च तासु तं सोमो य
 उतमं हविः। दधन्वा योनयौ अश्व रतरा सुपाव सोममद्रिभिः। नूनं पुनानो
 विष्टिः परिस्तुवा देवः सुरमिंतरः। सुते चि स्वाशुमं दामो अघसाश्च पांतो गो
 भिरुत्तरं। परि सुवानश्च स देवमादन्ः क्रतुरिदं विचक्षुणः। पुनानः सो
 मधारं यो वसीनो अर्षसि आरत्तु धायो निस्तस्य सीदस्यु सो देव हिरण्य

॥ सं. स. ॥ ५
॥ ५७ ॥

यः। दुहानकुधर्द्विव्यं मधु प्रियं प्रलं सधस्यमासदत्। आ२४४ यं वरुणं वाज्य
वन्ति नमिधूतो विचक्षुणः॥ १२॥ पुनानः सोमजा गविरव्यावारुपरिप्रियः
। त्वविप्रो अमुवागिरसो मोमध्विहो मिमिहूनः॥ सोमो मीठ्या मवते ग
मुवितं मुक्त्रविप्रो विचक्षुणः॥ त्वक्विरमवो देववीतं मुआस्यं रोहयो
दिवि। सोम उषुवाणः सोम निरधिदुमिरवीनां। अश्वये वहरिता याति धा
रया मुद्रया याति धारया। अनुयगोमानो निरक्षाः सोमो दुग्धा निरक्षाः॥
समुद्रं न संवरणा न्यग्नं मुदी मदीयता राते। आसोम सुवानो अद्रिः सि
रोवारीण्यु व्यथी। जनो न पुमि च स्वां विंशद्वारिः सदी वने पुदधि ये॥ १३॥ स

॥ ५७ ॥

मासजेतिरो अण्वा निमेष्यो मां वहसिर्नवाजयु॥ अनुमाद्युः पवमानो म
नाषिनिः सोमो विप्रे निक्त्रं मिः प्रसोम देववीतये सिधुं न पिप्यु अर्पसा। अ
शाः पयसामदिरो नुजा गविरक्का कोशं मधुश्रुत आहयुतो अजुने अत्वे अ
व्यतप्रियः स्तुने ज्युः। तमी हि न्वं यपसायं थारथं नदी धागमं स्योः॥ अमिसो
मास आयवः पवते मधुमदं। समुद्रस्याधि विष्टपि मनीषिणो मत्सरासः स्व
विदः तिरत्समुद्रपवमानकुमिणाराजा देवक्रतु ब्रह्म। अपैमि त्रस्य वरु
णस्य धर्मणा ये हि न्वान क्रतु ब्रह्म॥ १४॥ नृ नियमानो हयुतो विचक्षुणो रा
जा देवः समुद्रियः। इद्राय पवते मदः सोमो मरुत्त्विते सुतः सहस्रधारो अत्यव्य

॥ संसप ॥
॥ ५८ ॥

मर्षति तमीरजं त्यायवः पुनानश्च जुनयन्मुक्तिं कविः सोमो देवपुरण्यति। अमो
वसानः परिकोमिरुत्तरः सीदन्नेनैव्यततवाहसोमशरणसख्यदेदीदिवदिव। पु
स्तुनिबन्धो निचरति मामवपौरधोरतितांदहि। उताहनत्सुतसोमते देवासख्याय
वभूउधनि। घृणातेपैतमतिस्सयं पुरःशकुनाइवपत्तिम॥१५॥ मृज्यमानः सुहस्य
समुद्रेवाचमिन्वसि। रयिपिपुशंगंबहुलंपुरस्यहंपवमानान्यपेसि। मज्जामोबारु
वमानोअव्ययेष्टपावंचक्रदेवनो। देवानांसोमपवमाननिष्ठतंगोमिरंजानो
अयसि। पवस्ववाजमातयेभिविश्वाभिकाव्या। त्वंसमुद्रं प्रथमोविधादयोदेवैः
सोममत्सरः। सत्पवस्वपरिपाथिवंरजोदिव्याचसोमधर्मभिः। त्वाविप्रोसो

॥ ५८ ॥

मुतिनिर्विचक्षणशुभ्रं हि त्वं तिधीतिभिः। पवमानाअस्सतपुवित्रमतिधार
या। मरुत्वंतोमत्सराइंद्रियाहयामुधामभिप्रयासिच। अपोवसानः परिकोम
पुंतीदुहियानः सोरभिः। जुनयन्स्योतिर्मंदनाअवावशानः। वृण्वानोननिर्णिजो॥
॥१६॥ पवस्वमंयुमतमइंद्रायसोमक्रतुवित्तमोमदः। महिद्युसतेमोमदः। यस्यतेपीत्वा
वृण्वानोयथायतस्यपीत्वास्वर्विदः। ससुप्रकंतोअभ्यक्रमीदिवोह्यावाजंनेतशः।
त्वंह्यं गदेव्यापवमानजनिमानियुमतमः। अमृतत्वायघोषयः। येनानवंगवो
दध्यदः। पोणुतेयेनविप्रोसजापिरोदेवानांसुमोअमृतंस्वचारणोयेनश्रवांस्य
नेशुः। एषस्य धारयासुतोव्योवारंभिःपवतेमुदितमः। कीळन्मिरपामिव॥१७॥

॥ सं. सं. ॥
॥ ५८ ॥

रा.

यत्तु स्त्रिया अप्या अंतरश्मनो निर्गमं अहं तदो ज्ञसा। अमित्रं जंतं तन्निषेगव्य
मर्त्यं वमं रवंधुवा रजा। आसीता परिषिचता श्वनसोमं मधुरं रजस्तुरां व
नृकक्षमुद्रप्रुत। सहस्रं चारं यमं ययो रधं प्रियं देवा युजन्मना। श्रुतेन युक्तं
तु जाता विदुधेरा जादेव क्रुतं बृहता अमिद्यु म्बृह घशु रषस्य तदिदो हि
दिवदेव युः॥ विकीर्णमधुमेधुव। आवच्य स्वसु रक्षचम्वाः सुतो विशांवदि
नं विशयति॥ बृष्टं दिवः पवस्वरा निमुपा जिन्वागविष्टयुधियः॥ १८॥ एतमुत्तं
मदच्युतं सहस्रं चारं यमं ययो रधं प्रियं देवा युजन्मना। श्रुतेन युक्तं
युजन्मर्त्यः प्रुतपु ज्योतिषा तमः॥ संसुष्टुतः क्विभिर्निर्णिजं रधे त्रिधा त्वस्य॥ ५८॥

दं संसा। संसुन्वे यो वरं नां यो राया मां नेता यद्वानां। सोमो यः सुसितीनां य
स्य नु उद्रः पिवाद्यस्य मरुताय स्ववार्यमणा मगः॥ आयेन॥ मित्रावरुणवरा
महं रं द्रुमवसेमहे। उद्रो य सोमपा तं वृत्तं नियेतः स्वायुधो मदिन्तमः॥ पवस्व
मधुमेतमः॥ उद्रं स्युहादि सोमधानमा तं रासमुद्रमिव सिं धव॥ जुष्टो मित्राय
वरुणाय वायवे दिवो विष्टुमर्तमः॥ १९॥ परिप्रधुन्वे द्रो य सोमस्वादु मित्राय
पृष्ठं मगा य। उद्रं सौ सोमसु नस्य पेयाः क्रतुदसायु विश्वे च देवाः॥ एवाम ता
येमहे सयायुस श्रुको अपे दिव्यः दीयवः॥ पवस्व सोममहा न्समुद्रः पिता
देवानां विश्वा मिधो मां श्रुक्रः पवस्व देवेभ्यः सोमदिवेष्टु धियो रं च प्रजाये

सं. स. ॥५॥

५॥

दिवो धृतां सि श्रुतः सत्ये विधमन्वा जीपवस्व। पवस्व सोमद्यु म्ना सु
धारो महामवातो मनुष्यः॥ नमिष्ये मानो जज्ञानः प्रतः सरद्वि श्वानि मुद्र
स्वर्धितः दुंदुः पुनानः प्रजा मृगाणः करद्वि श्वानि द्रविणानिनः। पवस्व सो
मं कृत्स्वेद साया श्वाननिको वाजी धनाय॥ २०॥ तं तं सोता रो रसुं मदाय पुन
तिसोर्मं महं धु म्नाय॥ शिशुं जज्ञानं हरि मं जंति पुवित्रसो मं देवभ्युदं दुदि
दुः पवित्रचारु मं दाया पा मुपस्थं कुविर्मगाय॥ विर्मर्ति चा विद्रं स्युना मुयेनु वि
श्वानि च वा जघाना पिबत्यस्य वि श्वे देवा सोमाभिः श्रुत स्यु नमिः सुत स्युः॥ २१॥
प्रसुवानो अंशः सहस्रधार स्तुरः पुवित्रं विवार मभ्यं स वाज्यं साः सहस्रं

ता अद्रिर्मं जानोगो निः श्रीणानः। प्रसो मया हां द्रस्य कुक्षान् मिर्ये मानो ज द्वि
भिः सुतः। अर्सा जी वा जी तिः पुवित्रमिद्राय सोमं सहस्रधारः। अंजं त्ये नुं मभ्यो
रसेने दाय च द्रुदं दुं मदाय देवभ्यं स्वा च आपा जं सुपो वसानं हरि मं जंति। दुंदु रि
द्राय तो शते नि तो शते श्रीण नुग्नो रिण नु पः॥ २२॥ पथुषु प्रधं न्ववा ज सा त
यु परि वृ त्ता णि सु सणिः। द्विषस्तुरध्यां कृणु या न इय से अनु हि त्वा सुतं सोम
मदां मसि महे संमर्य राज्यं वा जी अ नि पवमानु प्रगा हसे। अजी ज नो हि पवमा
न सूर्यं विधारे शक्य नापयः॥ गा जी रया रं हमाणः पुरं ध्या अजी ज नो अ मृत
सं त्यु धां कृत स्यु ध मं नु मृत स्यु चारुणः॥ सदा स र्वा ज म छा स नि ष्य दत्ता अ

॥ सं. स. ५॥
॥ ६१ ॥

म्युमिहि श्रवसात्तर्दितोऽस्तुन कंचिज्जनपानमस्मितं। शयीमिर्नमरमा
णागमेस्त्योः। आर्द्रा केचित्स्वयमानासु आप्येव सुरुचौ दिव्या अम्यं नृष
नां वारं न देवः स वितामृणुते॥ २२॥ त्वेसोमप्रथमा वृत्तबर्हिषोमहेवजा
युश्रवसेधियंदधुः। स त्वेनोवीरवीर्याय चोदया। दिवः पीयूषं पूर्य्येयदुव्यं
महोगाहा दिव आनिरं धुक्षत। इदं ममिजायमानं समं स्वरना। अद्य यदि मे
पुत्रमां नरोदसीह माच विश्वाभुवनामिमुज्जर्मा। युधेन निष्ठावृषमो विनि
ष्ठसे। सोमं पुनानो अय्येयवारं शिशुर्नक्राव्यवमानो अक्षाः॥ सहस्रधारः॥ ६१॥
शतवाज इदुः। एष पुनानो मधुमां क्रतावेद्र्येदुः पवते स्वादु र्मिः॥ वाज

सनिर्वरिषो विदुं योधाः। सपेव स्वसहमानः एतन्मत्सेधुन्नक्षं स्यपदुर्गहा
णि। स्वायुधः सांसङ्गान्तो मज्जन् ॥ २३॥ अयारुचा हरिण्या पुनानो वि
श्वा इषो सितरतिस्वयुग्वभिः सरीनस्वयुग्वभिः ॥ २४॥ यो
रोसुतस्यरो चते पुनानो अरुषो हरिः। विश्वायदुपापेरियात्सङ्गभिः सुता
स्येधिरुक्कभिः। त्वत्यत्यं नां विदोव सुसंमतेभिर्मर्जयसि स्वआदमं
कृतस्य धीतिमिर्दमो। पुरावतो न सामुतयचारणं तिथीतयः। विधातुं भि
रुषो भिवयो रवेरो चमानो वयोदधे। एवो मनुप्रदिशंयाति चेकितस्परमि
मिर्यतते दर्शतोरथोदेव्यो दर्शतोरथं॥ अग्नं भुक्त्वा निपोस्येद्रुजे त्रायह

सं.स.॥५

॥२२॥

पयन। वज्रश्रयद्रव्यं अनं पच्यतासुमस्वनपच्यता॥२॥ नानान
वाउनोधियोविब्रतानिजनानां। तशारिष्टं तं मिषग्वृह्णसुन्वंतं मिष्ठ
तां द्राये दोपरिस्वव। जरेतामिरीषधीमि। पूर्णमिः। कुनानां। काम्योअ
श्मश्चिद्युमिहिरण्यवंतमिष्ठतां द्राये॥ कारुरहंततामिषगुं पत्नप्रसि
पी। नूनाना। नाविशोवसुसुबोनुगाइवमस्थिमिः द्राये॥ अश्वोवो॥ होसु
खंरयंहसुनामुपसंत्रिणः॥ शोपोरोमण्वंतोभरोबारिम्भुः कइछती द्राये
॥२॥ द्रायेणावविशोसुमिद्रेः पिवतुवृत्रहा। वलुंदधानागुत्तनि कइ ॥२॥
यन्वीयंमहदिद्राये॥ आपवस्वदिशां पतआजुकात्सोममीदुः। कृतवा

॥२॥

केनसुत्येनंश्रद्धयातपसासुतइद्राये॥ पुर्जन्येचदंमहिषंतंस्वयंस्य
दुहिताभरत। तंगेबुवोःप्रत्यग्यन्तंसोमेरसुमादधुरिद्राये॥ कृतवदन्
तद्युम्नसुत्यंवदन्सत्यवर्मेव। श्रद्धावदन्सोमराजन्वात्रासोमपरिपूतइद्रा
ये॥ सत्यमुग्नस्यबृहतः संस्तवतिसंस्तुवाः। संयंतिरसिनोरसोः पुनानोब्र
ह्मपाहरइद्राये॥२॥ यत्रब्रह्मापवमानछंदस्याइवाचुंवदन्गनाया
सोमेमहीयतेसोमेनानुदंजनयुनिद्राये॥ यत्रज्योतिरजसुंयस्मिन्तो
केस्वेहितं। तस्मिन्माधेहिपवमानासतेलोकेअक्षितइद्राये॥ यत्ररा
जावैवसुतोयत्रावुरोधेनदिवः। यत्रामयुद्वतीरापुस्तत्रामामतैरुधै

सं. ५॥ ५
॥६३॥

द्राये०। यत्रानु कामं चरणं त्रिना के त्रि दिवे दिवः। लोका यत्र ज्योतिषं त
स्तत्र मामु मर्ते कृधी द्राये०। यत्र कामानि कामाश्च यत्र ब्रह्मस्य विष्टपं। खुधा
च यत्र तन्निश्चुतत्र मामु मर्ते कृधी द्राये०। यत्रानंदश्च मोक्षश्च मुदः प्रमुदो
मते। कामस्य यत्राप्ताः कामास्तत्र मामु मर्ते कृधी द्राये०॥२॥ य इदोः पवमान
स्यानु धामान्य क्रमी तमाहः सुप्रजा इति यस्ते सोमा विधुन्मनु द्राये०।
अपेमं ब्रह्म वांस्तोमैः कर्मपादुर्द्वय निरः॥ सोमं नमस्य राजानं योजते वी
रुधा पतिरि द्राये०। सुप्तदिशो नानां सूर्याः सुप्त होतारस्तु त्विजः। देवा आ
दित्या ये सुप्त ते नि सोमा निरहनु द्राये०। यने यजन्तु मे हविस्ते न सोमा नि॥६३॥

रेक्षनः। अराती वामानं स्तारी न्मोचनः किंचु मामं मदि द्राये०॥२॥ यत्र त
स्युरं पदं विष्णो लोके महीयते। देवे सुकृतं कर्म भिस्तत्र०। यत्र तत्परमा व्यं
भूतानामधिपति। भावभावी च योगी श्वतत्र०। यत्र लोकास्तन स्य जाः श्रद्ध
या तपसा जिताः। तेजश्च यत्र ब्रह्मा च तत्र०। यत्र देवा महात्मानः सेन्द्रोश्च म
रुदपाः। ब्रह्मा च यत्र विष्णुश्च तत्र०। यत्र गंगा च यमुना च यत्र प्राची सरस्व
ती। यत्र सोमेश्वरो देवस्तत्र०॥ इति नवमं मंडलं॥ अग्रे हनु यसां मुखी
अस्था। निर्जगन्वान्तमसो ज्योतिषा गां व। अग्निर्भाभु नारु रां ता स्वंग आ ज्ञाता
विश्वस प्रा न्य प्राः। स जातो गमो असिरो दं स्यो रग्नु चारु विभं तु ओषधीषु।

सं. ५
६५

सुखस्वर्तृहीमही। इमे नो युतमागेमं त्रिआद्वीः सुपेशसः। त्वष्टारमयुज
इंदुरिन्द्रावृष्टा हरिः पर्वमानुः प्रजापतिः। वनस्पतिः पर्वमानु मध्यासमं
प्रातमानो ह्यल्पयः। विश्वदेवाः स्वाही इति पर्वमानु स्याता। वायुदेव
षसः २५ मंद्रपासो मध्यारयुवपा पवस्वदेव युश अद्याचारं च सुयुः
५ इति क्षरः अनिवाजिनोऽर्चतः। अभित्ये ह्यमर्दं सुवा नोऽर्पिषावतु आ। अनिवा
अनुद्रसासः इन्द्रवः आवा न प्रवती स रत्न पुनानाः इन्द्रमाशता। अमलैव ववाजिनं मु न विवा
रा। वने कीलैतमत्येवि २६ संगेभिर्विष्णो रसं मदीय देव वीतये। सुतं मरीयु स रत्न। देवो विवा
रयेन य पवते सुतः। पयो यदं स्य यो पयतः। आत्मा युत स्य रं ह्यो सुवाणः पवते सुतः। अमना
ताया। एवा पुनानः इन्द्रयुर्मर्मा विष्णो रसं मदीय देव वीतये। सुतं मरीयु स रत्न। देवो विवा

स्वसुश्रियः। विद्वानाऽअस्य यो जनः प्रधाया। विद्वानाऽअस्य यो जनः प्रधाया। विद्वानाऽअस्य यो जनः प्रधाया।
जोवाचोऽअग्रियो रषावे चक्रदुर्दने। सद्या भिसुयोऽअधुरः। पादेयत्कायां कुर्विन्मृणा। वसन्तिऽअव
संघीनी सिपासति। पर्वमानोऽअभिष्टो विशोर जेवसी दति। यदीमु एव न्ति वेधसः २८ अद्याचारं च सुयुः
हरिर्देवेषु सीदति। रेजो वं नुष्पते मृती। सवायुमिन्द्रमृशिनो सा कं मर्देन ग हतिारणा योऽअस्य धना विह
मित्रावरुणा नगं मर्धः पवतः कुर्मयः। विद्वानाऽअस्य शर्मभिः। अस्मर्धो रदसी रयिमं धो वा
अवो वसंति संजितं २९ एते सोमाः अभिष्टियमिन्द्रस्य कार्पम क्षरन्। वरुतोऽअस्य वीर्यं। पुनानाऽअस्य
अमृष हो गळे तो वायुमृशिनो। तेजो धातु सुवीर्यं। इन्द्रस्य सोम राधं से पुनाना हा र्दो दयः। कुतः
मासदी। मृजंति त्वारणक्षि पे ह्वंति सुमधीतयः। अनुविप्रोऽअमादिषुः देव यस्ता मदीय कं स
ति मेध्यः। संगेभिर्विष्णो सयामसि ३० पुनानाऽअस्य यो जनः प्रधाया। विद्वानाऽअस्य यो जनः प्रधाया। विद्वानाऽअस्य यो जनः प्रधाया।

सं. व.
६६

वत्सलानुविश्वः अपाद्विषः इदोसखायुमाविश। वृष्टिदिवः परिसवयुग्मदीधियाः अधि। सः नः
सोमपुत्राः। नृचक्षुः संतापमन्दपीतस्वर्द्धिद्वि। नष्टीमहिपुत्रामिषं ३१ परिप्रियादिवः कुर्विष्याति
नुष्टोहिन्। सुवानोयातिकुर्विकृतः। प्रप्रक्षयोयुपन्यवेननोयुनुष्टोः अडुह। शीत्यर्षचनेष्टया। मरुः
तगुधुचिन्तातेजतेः अरोचयत। मृहामृहीः कृतावेधी। ससप्तधीतिभिहितोनुष्टोः अजिन्वदह। पाए
कुमर्क्षिवावधुः। ताः कामिसन्तुमर्त्ततेमृहयुवानुमारधुः। इडुमिडुतर्वज्रते ३२ अभिवहिरमर्त्यः सप्रप
श्यतिवावीहिः। क्रिर्विद्वीरतर्प्ययत। अत्राकल्पकुनः पुमुस्तमंसितोमुयोध्य। तानिपुनानजतनः
नव्यसेनवीयसेसुकायसाधयापथः। प्रतयडोचयाहवः। पर्वमानुमहिश्रवोगामश्वरागिरीरवत।
तनमिधोसनास्वः ३३ प्रस्वानासोरथाः। इवावीनोमश्रवस्ववः। सोमोसोरायेः अरुहः। इवानासो
रथाः। इवदधन्विरगमेस्त्योः। नरासः कारिणमिषः। त्रीनानमरातिभिः सोमोयसो। मिरजते। पत्नी

अस्रध्यातभिः। पत्नीसुपुतासुः इन्दवः। दयवर्हिणागराः सुताः। उपाध्यायः। जापानासोदिव्य
तोजनैतः उपसोभगः। सराअण्वितन्वते ३४ अडुवारात नोनुताः। सखितकारः। मंसाः रत
यवः। सुमीचीनासोः आसवेहेतारिः सुतजोमयः। पुदमेकस्यविप्रतः। नागानाभिन्ः। अरदेवशुद्धि। नपेस
जीकवेरपत्यमाः इहे। अभिप्रियादिवस्यदमधुमुभिर्गुहाहितं। सरः पश्यतिचक्षसा ३५ उपाध्यायताः
२४ पर्वमानोयेरवे। अभिदेनाः। इयसते। अभितेमधुनापयोर्षघाणोः। अशिश्रयुः। देवेदेनायदेवपुः। सन
पवसुशंगवेशंजनायुशमवीते। शरीनुजोर्षधीभ्यः। पुत्रेवुस्वतवसे। रुणायदिविस्तृशोः। स्तामायगा
थमर्द्धताहस्तेचुते। प्रिरर्द्धभिः। सुतंसोमपुनीतन। मध्यावाधोवतामधु ३६ नमसे। उपसीदतदुते। रपि
श्रीणीतन। इडुमिर्द्धधातन। अमित्रहाविचर्षणि। पर्वस्वसोमशंगवे। देवभ्योः। अनुकामकृतः। इडु
सोमपुतवेमदायुपरिविच्यसे। मुनाश्चिन्सर्नस्यतिः। पर्वमानसुवीर्षयंसोमरिरीहिनः। इडु

सं. च.
६७.

त्रेणनोयुजा २० सोमाऽअस्युमिंदवः सुताऽकृतस्वसादेनऽइन्द्रायमधुमक्षमाऽ। अग्निविप्रोऽअद्वय
गावोवृक्षेनमातरऽ। इन्द्रसोमस्यपीतयऽ। मधुच्युस्तेति सादेनेसिधंरुस्मीविपुश्चित्रऽ। सोमोऽग्रीऽ
श्रितऽ। दिवोनाभविचक्षुणोऽयोवारिमहीयते। सोमायऽसुकृतऽकविऽ। यऽसोमऽकुलशेषोऽतप
विभुऽआहितऽ। तमिंदुऽपरिषस्वजे २८ प्रवाचुमिंदुरिष्यतिसमुद्रस्याधिबिष्टविऽ। जिन्वकोभगवत्
तैऽनित्येत्तोत्रोवनस्मर्तिऽइनामस्तऽसंबुद्धयऽ। हिन्वानोमातुंवायुगाऽ। अग्निप्रियादिवस्वदासाभेदे
नोऽअधितिऽविप्रस्वधारयाकविऽ। आर्षवमानधारयरायिंसहस्रवर्चसऽ। अस्मेइन्दोस्मातुर्वे ३०
सोमऽपरिप्राष्टोवेवधियाप्रतेप्रनिमिनेवपरिसुजानऽसत्तयस्वामऽमतिरेतथावय्येति सोमाऽ। साकाअर
ग्रंप्रसोमासऽपवस्वपदुऽभुतआगस्यस्तममस्तंतेधनातोऽ। विप्रऽकविर्देवऽप्रवाचोप्रय
प्रास्यनेधऽप्रवाचोऽइन्द्रसोमसिमेनऽ।

पवस्वपवस्वसुराऽसुतऽरत्तमोऽ। ३५ आ
नयन्त्याऽअत्यइवऽ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ सोमऽपुनानाऽअजितिसऽस्वधाऽ। नयऽ। वृपरिइर्यनिहता
पवमानमवस्यवोविप्रमभिप्रणोयतऽ। सुष्माणं देववीतये। पवन्नाजसातये सोमऽ। सहस्रवाजसऽ। ४
णानादेववीतये। उतनोवाजसातये पवस्वहऽ। ४१ ॥ युगादेऽसुवीर्य्यऽ। तेनऽसहस्रवृत्तियेपवत्तमा
सुवीर्य्यऽ। सुवानादेवाऽ। ४२ ॥ १ अतोहिज्यामानहस्तभिरसंवाजसातये। विवारमव्यमाशवऽ। याश
अर्षतीर्दवोभिबुत्संधेनवऽ। दधन्विरगभस्त्योऽ। जुषऽइन्द्रायमत्सरऽपवमानकनिऽकदतऽ। विश्वाऽअपति
वोजहिऽ। अपहृत्तोऽ। अरोएवऽपवमानाऽस्वर्दशऽ। योनावृतस्यसीदतऽ। २ परिप्रासिष्यदकविऽ। सिधोरुमा
वर्धिश्रितऽ। कारुविर्भयुद्रुहऽ। गिरायरीसवैवयुऽपंचवातीऽ। अपुस्यवऽ। पुरिष्ठपवन्तिपुष्टिऽ। अरस्य
शुष्मिणोरसेविर्देवाऽअमस्ततऽ। यदोमभिर्विमुयते। जिप्रिणानोविप्रोवद्विजहृष्यीणितान्वाऽ। अत्रास

सं.ष.
६६

[illegible][illegible]

सं. प.
७०

रिव न्रमावृथा। एते सूता विप्रश्चितः सोमो सुदध्यां शिरः। विपाज्यो न श्रुदियः। एते मृष्टाः
 स्याः ससृगो सोनशश्रमुः। इयं सलः पथोरजः। एते मृष्टा निरोदसो विप्रय स्यान्वो नभः। उते दयता मे
 रजः। तनुं तन्वानमुं तममनुं प्रवतेः आरता। उते दमुतुमायं। तं सोमपुनिः। आवसुगत्यादिपा
 रयः। ततुं तनुमचिकरः १२ सोमोऽस्य प्रमाश्वो मधोर्मदस्य धारया। अभिविश्वा निवायाः।
 नुप्रत्तासः। आयवः पुदं नवीयोऽजकमुः। रुचे जन्तु सख्यै। आपवमाननोनराऽप्यैः अदाशुभे
 जयै। कृधिप्रजावर्दीरिवः। अभिसोमोसः आयवः पवत्तमघुमदं। अभिकोशमधुभुतौ। सोमोऽर्ष
 विधयसिद्धीनः। इन्द्रियं रसो सुवीर्यं अभिशक्तिना। इन्द्रो य सोमपवसे देवेभ्यः सधमायः। इन्द्रो वा
 जसि पासासि। अस्य धीत्या मर्दानमिन्द्रो वनाएव पासा। तथाननयः। उतु १३ प्रसो नो वा अधनिषुः
 तं मानासः। अर्षः। श्रीगानाः। अर्षः। अभिगानः। अधचिपुतापनप्रवतायती। पुनानोऽ

इमाशत। प्रपन्नानध च विमोने यपातवे। अभिप्यतो वितीयसे। तसो न नभादनः पवस्व चर्व
 णी सहै। सखिभ्योऽनुमाद्यः। इन्द्रो यदा दीनः सुतः। इन्द्रो यदा दीनः सुतः। इन्द्रो यदा दीनः सुतः।
 नमोऽप्यभिरनुमाद्यः। श्रुचिः पावकोऽजुतः। श्रुचिः पावकोऽजुतः। श्रुचिः पावकोऽजुतः।
 हा १४ पवस्व दक्षसाधनो देवेभ्यः पीतयेरै। मरुद्भ्यो वा यवेमदः। पवमानधियादितीतः। मेयो नैकते
 कदतु। धर्मिणा वा युमविश। संदेवेः शोभते हवाकावे यो नावधिप्रियः। इन्द्रो यदा दीनः सुतः।
 एषो विशन्नुना नो यो सिहस्यतः। यन्नामृतासः आसते। अरुधो नूनयुनगरिः। सोमः पवतः। आयूष
 कः। इन्द्रो गलः कृविकृतुः। आपवस्वमदिनमपवित्रं धारयाकवे। अर्कस्य यो निमासदं १५ तमप्रस
 न्तवा जिनमुपस्थुः। अर्दितेरधि। विप्रो सोऽएव्यो धिया। तंगावोऽनुमन्वतसहस्रधारमासितः। इ
 धुतीरमादिवः। तं वेधामेधयोऽन्यवमानमधियावि। धुष्टिसिहरिधायसे। तमस्यभुरिजोऽप्येमासंवे

सोने विवस्वतः। पतिवो ३० अदोभ्यः। तं साना वधिजामयो हरि हि चं सदिभिः। हृद्यं तं ररिच सानं
 त्वा हि चंति वेधसः पर्वमानगिरुधं। इन्द्रविद्याय मत्सरं १६ एष कुबिरभिष्टुतः पवित्रेऽअशितो रते
 पुनानो धने पस्त्रिधः। एषऽइन्द्राय वायवे स्वर्ज्जि सरि विच्यते। पवित्रे दत्तसाधनः। एष नो वधि नो धते
 दिवो मूर्द्धा हृषा सुतः। सोमो ननेषु विश्ववित। एष गव्युरचि क्रदयवमानो हिरण्यमुः। इन्द्रः सत्राजिदत्त
 तः। एष सूर्येण हासते पर्वमानोऽअधिष्ठावि। पवित्रे मत्सरो मदः। एष भुष्यसिष्यददत्तरिसे रपाह
 रिः। पुनानऽइन्द्रि कुमा १७ एष वाजी हितो नर्भर्षिश्च विमनसस्यतिः। अयो वारो वधि विति। एष प
 वित्रेऽअक्षरत्सो मो देवेभ्यः सुतः। विश्वा धामान्या विगन। एष देवः भुजायतेऽधियो नो मत्सः। वत्रहा
 देववीतमः। एष वषा कनि क्रदृशभिर्ज्जि सिद्धिः। अरिणे पविधावति। एष सत्सरो चयम
 नसानो विचर्षणि विस्वा धामानि विस्वा वार एषऽइन्द्राय १८ एषः पुनानोऽअवति। देवा वीरप

संमुहा १८ प्रास्य चारः अक्षरुहः पुनर्याजः। इन्द्रऽअनुप्रोक्तः। मत्सरो जनि च्यसो गण
 तः। कुरवो गिरा। ज्जि तेज्जि हान युवथ्ये। सुषदा सोमता मित पुना। नायमत्सवता। नदी सत्तम मत्स्य। वि
 श्वावसनि संजय न्यवे स्वसोमधारया। इन्द्रो वषा सिद्धयै कुरवा सुनोऽअरुवः पुना सत्तम स्य क
 स्य चित। निदो यत्र मुमुक्षु है। एन्द्रो पार्थिवं रयं दिव्यं पर्वस्वधारया। युमन्तु भुष्यमानं र
 राऽअस्य शुष्मिणे हृथा पवित्रेऽअक्षरन्। पुनानो वाचमिष्यति। इन्द्रो ह्योनः सोमं मिष्टं ज्यमानं सत्त
 क्रदत। इत्येति वृत्तु मिष्ट्रिये। आनः भुष्यन्तु पापं नीरवं तं पुरुस्पह। पर्वस्वसोमधारया। प्रसोमो अ
 विधारया पर्वमानोऽअसिष्यदत्त। अभिज्ञो न्यासदः। असुत्वा मधुमत्तमं हरि हि चं सदिभिः। इन्द्रो वि
 दायपीतये। पुनोत्ता मधुमत्तमं सोमं मिष्टं ज्यमानं। चारुशरीय मत्सरं। २० प्रसोमो तः स्वाध्यायं पर्व
 माना सोऽअक्रमुः। रयिर्ह एव निचेतनं। दिवस्पृथिव्याऽअभिभवैरो युमवर्धनः। नवा वाचा न्यायति।

सं. प्र.
७२

तुभ्यं वाताः अग्निप्रियसु न्यमर्षन्ति सिंधवः। सोमवद्वेत्ति ते महः। आप्यायसु समेतु ते वि० तः सो
मवद्वेत्ति। प्रवावा जस्य संश्रये। तुभ्यं गावो घृतं यजो बभूवुः। अक्षितं। बर्षिष्ठे। अधुसा मेधिः। स्वा
युधस्य ते सुतो मुर्वनस्य यते वयं। इदो सत्त्विमुश्मीस २१ प्रसोमो सोमदुःश्रुतः श्रवसि नो म०। ३। सता
विदथेऽक्रमुः। आदीव्रितस्य योषणो हरिहृत्स्यदिभिः। इदुमिद्राययीतये। आदीहि सायथाग०
विश्वं स्या वीवशन्मति। अस्त्रानगो निरज्यते। उज्रे सोमा वचा कं शन्मगोनतुतोऽर्चसि। सोद्वृतस्य यो
निमा। अभिगावोऽनूयत योषो जा रमि वप्रिये। अर्गन्ना त्ति च धाहितं। अस्मर्धे हि युम राशो मघव
द्यैव मल्ले च। सनि मेधा मुत श्रवः। २२ प्रसोमो सोमि वपुश्चितो पो नयस्य स्मर्यः। वर्नानि महिषाः। इद
अभिद्रोणो निब्रुवः शुक्राः कृतस्य धारया। वातु गो मंतमक्षरन्। सुतोऽद्रो यवा यव वरुणा यम
रुद्राः। सोमाऽर्चसि विम्वेति सोदीवुः। उद्वरतः। वमि मेतो नवः। विरति न विदत् ३३ अभि

मुषि धायेनो न विश्वसीदति। गच्छन्तः। पुनानोऽर्चयन्तः। शिर्षः। ३४
शत। एषस्य पीतं यंसु तो हरि रवति धी सिः। क्रदुःयानि मुनि प्रियं २० आशुरध्वहन्मत्त
मा। यत्र देवाः इति ब्रवन्। परिष्ठप्यन्नि कृतं जनयि यात यानिषः। हृदि दिवः परित्वकसुतः। ए० त० ३३
आवि विदधानुः। ओजसा। विचक्षणा। विशेषयेन्। अयं स यो दिवस्य रिरपुयायी पवित्रः। आ०
यक्षरतः। आवि वास य रावतोऽर्थोऽअही वतः सुतः। इद्रो य सिच्यते मधुः। सुमीचीनाः। अ०
त्वं स्यदिभिः। यो नो वृतस्य सीदत। २६ पुनानोऽर्कमीदुमि विरु न्मो बिचक्षणिः। शुभंति वि
सिः। आयो नि मरुतोऽहं ह्रमदिंद्रुका सुतः। ध्रुवे सदैव सि सीदति। नूनै रयि महर्मि रोऽस्य सोमो पवि
आर्पवत्स सहासिणः। विश्वो सोम य वमान युमानो दवा नरः। विदः सहस्रिणी रिवः। सनः पुनानः। आ०
रयि स्तोत्रे सुवीर्यः। जरितु र्विद्यागिरः। पुनानः। इद्रो नर सोम दिवर्हसे रयिः। ह्यनि हो नः। उक्थ्य ३०

34

सं.सं.सं. ३४५४४

शिव उवाच ॥ कलमः शिवः पञ्चः ॥